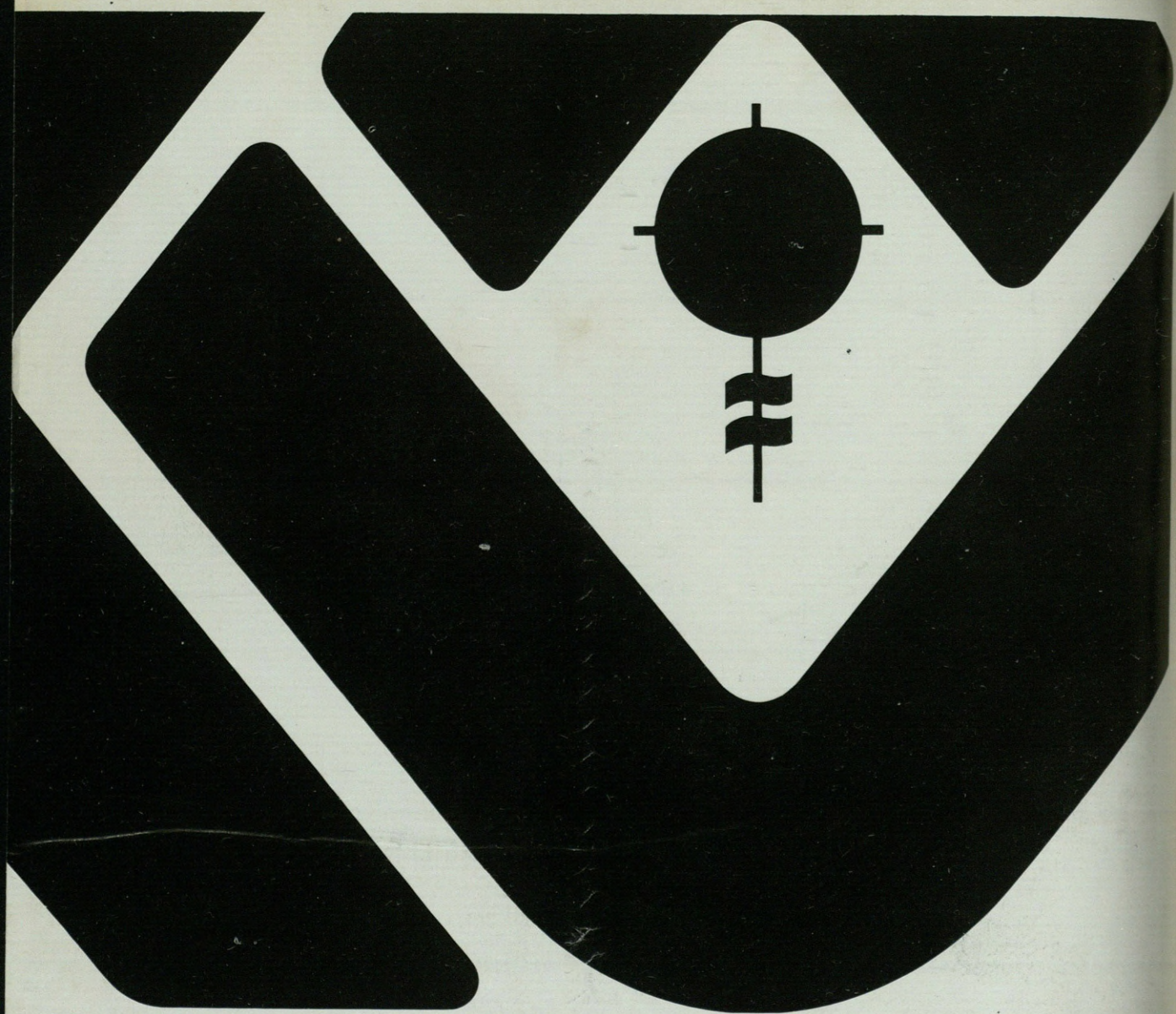

zeruko ARGIA

EAJ ren hegada mazzinger-en erara

Has zaitez gutaz beste era batera pentsatzen

Gurekin harremanak dituztenei gauzak ikusteko era berri bat, erlazioatzeko beste estilo bat eta zerbitzu sorta osoagoa eskaini nahi diegu. Gure postura, biharra gaurtik eskatzen dizkigun baldintzetara egokitu nahi dugu. Izan ere, inoiz baino hobeak izan nahi dugu. Guztiontzako etorkizun hobeak eraiki nahi dugu eta badakigu gaurtik hasi behar dela. Biharra hemen baitago iadanik.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

Biharra hemen dago iadanik

martxoa 16-23

LIBURUAK

ZAKILIXUT 2, Antton Olariaga. HORDAGO. 176 or., 300 pta.

Iritsi da Zakilixut, konstituzioaren gainetik eta estatutoen azpitik ibiliz hasten den Zakilixut, oheak berotu eta berotu amaitzen duena. Eta tarte horretan maratoi, ibilaldi,

martxa, sanjuan, sanfermin, ihauteri, U.E.U. eta saltsa guztietan parte hartzen duena. Juana Bixenta eta Mari Agirre agurtu beharrean aurkitzen dena, Zakilixut travoltianoa eta «roper»tarra. Gainera Juana Bixentaz eta Hartzabalez lagundua datorkigu. Bete bete.

INGURUAREN ARDURAZ, Jon Enbeita. HORDAGO. 91 or., 200 pta.

«Liburu hau orain dela bi urte ateratzeko gertaturikoa da. Berandu dator» dio Jon Enbeita berak Bitoriano Gandiagak sarreran egiten dion elkarrizketan. Izah ere, 1968tik 1976ra bitartekoak dira bil-

tzen diren poema gehienak. Gizar-teko gaiak darabilzki batez ere Enbeitak, tarteta moralismo apur batez kutsatuak. Forma aldetik berriz, poema batzuk hipotaktikoak dira, hau da, hitz eta hizkiek figura gralikoak osatzen dituztela.

Hondar eta gauzeko loturak

Félix Marañá

HONDAR ETA GAUEZKO LOTURAK, Felix Marañá. L. HARANBURU, HARRIA liburuak. 82 or., 300 pta.

Felix Marañá donostiarrak poema ugari du han hemenka argitaratua, aldizkarietan, «Kantil» eta barretan, baina hau da liburu bat osatzen duen lehen aldia. Gaztean idazten duenez, Rafael S. Urretxuagak, lagun anonimo batek eta batez ere Juan San Martinek euskaratu egin dituzte poema gehienak, Karlos Aurtinetek berriz frateses jarri dituelarik hoietakoz batzuk. «Aurrean iduripen-poeta bat dugula esateak ezer-gutxi adieraziko luke» dio Fernando Aranburu Irigoyenek sarreran, baina hau da Felix Marañáren ezaugarriarik argiena, dudarik gabe.

MALDAN BEHERA-HARRI ETA HERRI, Gabriel Aresti. CATEDRA. 393 or., 350 pta.

Erdal argitaldari bat da —CATEDRA, LETRAS HISPANICAS— Arestiren bi obra hauek, euskaraz eta gaztelaniaz eskaintzen dizkiguna. Javier Atienzak egin du berriz bi lan hauen azterketa —nahiko ondorio polemikoetara iristen da—, aurretik Gabriel Arestiz bibliografia ugari samarra ematen duela. Aldi berean, euskal literaturaren historia labur bat egiten du, Arestiren lana testuinguru horretan kokatuz. Hemengo jendea ez ezik, kanpotarreik euskal literatura pixka

bat gehixeago ezagut eratzeko balioko al du.

PROGRAMA DE LUCHA Y DE GOBIERNO, Euskadiko Ezkerra. 260 or., 300 pta.

PSOEren programaren ondoren Euskadiko Ezkerrarena datorkigu liburu moduan desberdintasun nagusi batekin, tituloak adierazten duenez, hau ez dela gobernurako programa bakarrik, borrokarako ere bai baizik.

Lehen zatian, orain arteko zenbait lan eta borroken analisia egiten dute —estatutua, parlamentua, amnesia, Lemoiz...— eta bigarrenaren berriz ematen da programa; horren ardatz nagusiak azaldu ondoren, puntuz puntu zehazten da gai bakoitzari buruzko alternatiba, Euskal Herriaren instituzionalizaziotik nazioarteko politikara arte.

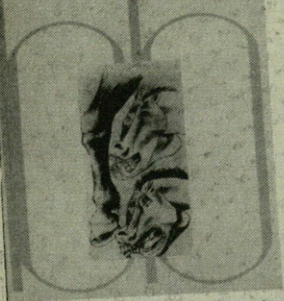
El Guernica

EL GUERNICA DE PICASSO, Josep Palau i Fabre. EDITORIAL BLUME. 96 or., 300 pta.

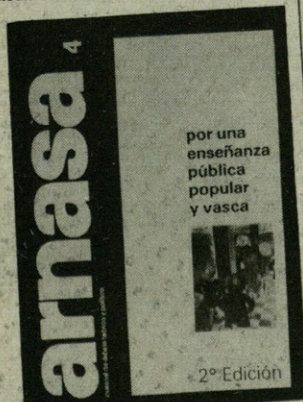
González-Alleren Operación «Operación Guernika»-k sortutako gusto txarra kentzeko, hona beste liburu hau. Ez du hark hainbat imaginazioa, hura fikziozkoa eta hau berriz realista baita, baina serioa behintzat. Pausoz pauso jarraitzen du Josep Palau XX mendeko koadro-

EL GUERNICA DE PICASSO

Josep Palau i Fabre

rik famatuenezat jotzen duen hau, aldi berean garai bakoitzeko grafi-koak ere eskalnaz.

ARNASA 3 eta 4: POR UN SINDICALISMO VASCO Y DE CLASE eta POR UNA ENSEÑANZA PUBLICA, POPULAR Y VASCA. Bigarren argitalpenak. 200 eta 300 pta.

Jakina denez, EIAK argitaratzen duen ARNASAK debate politiko eta teorikorako materiala biltzen du. Oraingoan, sindikalgitza eta irakaskuntza dira gaiak, bigarren aldiz argitaratu diren liburuki haue-
tan.

Jende desberdinak idatziriko la-
nez osatzen da gai bakoitza. Lehe-
rean Mario Onaindia, Martin Auz-
mendi eta Txutxi Korresek idazten
dute beste batzuen artean; bigarre-
nean berriz José Miguel Rincón,
José Luis Lizundia etabarrek.

ALDIZKARIK

LA VOZ Y UNIDAD DE LOS TRABA-
JADORES.

Laugarren aldiz atera da, Mar-
txoaren 7an, boletin hau. Hogeita
bost mila firma bildu dituztela ia-
danik bi egunkariak irekitzearen
alde, kanpaina horren eta azken
egunetan aurrera eramane dituzten
ekintzen berri ematen dute. Gal-
nera, LA VOZ-en historiako dato ba-
tzuk —200 milioi irabazi zituela

68tik 77ra—. Eta, dena dela,
umorea behintzat ez dutela galdu
azaltzearen, hor ditugu kanal au-
tonomoaren notiziak.

AMNISTIA

Ez da oinartekoa, duela hilabe-
te batzutakoa baizik, Amnistaren
aldeko Gestoren boletin hau. Inoiz
ez bezala, inprentan eta nahiko
itxura onean argitaratua dago. Gai
nagusia, tortura da.

DISKAK

ORTZADAR. ARTESI. Diska eta ka-
seta. 600 pta.

«Gure folklorea, zenbaitetan hain
mespretxatua eta gaizki erabillia,
gu guhaurren bizitzaren adieraz-
pena da.» Beraien esaldi hau be-
tez, Iruñeko ORTZADAR taldekoek
kanta folklorikoen sorta bikaina
dakargite oraingoan ere; nafa-
rrak gehienak —Baztan, Erronkari,
Baxenafarroa etabarretakoak— Gi-
puzkoa, Zuberoa eta Bizkaiko ba-
tzuk ere eskaintzen dituzte. Batzuk
instrumental hutsak dira, eta have-

tarako eta besteak laguntzeko, zen-
bait instrumentu zahar erabiltzen
dute.

BIZKAIA, Enrike Zelaia. OTS. Dis-
ka eta kasetak. 600 pta.

«Nafarroa» eta «Gipuzkoa» ize-
neko disken ondoren, «Bizkaia»-
rekin datorkigu Enrike Zelaia altsa-
tsuar akordeoilaria, Zelaia ez da
musika ezagun batzuk jotzera ba-
karrik mugatu; alderantziz, bene-
tako lan sortzailea egiten du mu-
sika zahar eta ez hain zaharrear
oinarriz. Aldi berean, Bizkaiko
musikaren ikuspegi zabala eskain-
tzen digu Duragaldeko «bilbai-
nadetarraino», tartean bertsolari biz-
kaitarren doinuak ere kontutan har-
tuz.

ETA BESTE

jhisa

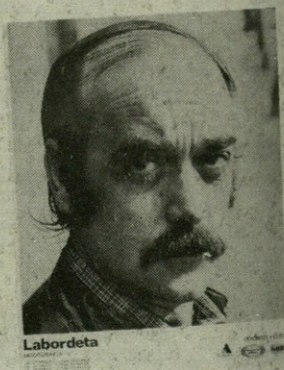
OROIGARRI hauek Karlos Saldise
eta Jesus Mari Zubikarai «Jhisa»-
renak ditugu, gogoratuko zaretenez,
lehen Lezón eta Aginagan biga-
rrera, eskuindarren atentatueta
hilak.

LEHIAKETAK

Donostiako XV Jazzaldia, uztailaren
23tik 27ra ospatuko da aurren.
Ohizko sailetatik aparte —hau da,
afizionatuen lehiaketa alde batetik

eta profesionalen saioak bestetik—
hirugarren bat izango da aurren:
Euskal Herriko afizionatuentzako le-
hiaketa. Bi baldintza hotez gain
—Euskal Herri barrukoa izatea tal-
dea eta ez aritzeko profesiona-
lari horretan— beste hau ere bete
beharko da: talde hoietako partai-
deek ezingo dute besteetan parte
hartu. Bost talde bakarrik izango
dira parte hartzeko aukeratuak;
horretarako, izena ematerakoan, tal-
dea grabaturiko zinta bat ere aur-
keztu behar da. Maiatzaren lehen
baino lehenago eman behar da ize-
na, ondoko helbidean: «Jazzaldia».
Kultur eta Turismoarako Ekintze-
txea, Reina Regente kalea, Donos-
tia. Bi sari izango dira, 15.000 pe-
zeta eta trofeoa lehenari eta 10.000
eta trofeoa bigarrenari. Bestalde,
gastuak ordainduko zazkie parte
hartzaileei. Informazio zehatzagoa
izateko, goiko helbidera jo. Ea ba,
animo Euskal Herriko jazzaleok!

MUSIKA

Laborde

LABORDETA aragoitar kantariak be-
re aken diska aurkeztuko du hila-
ren 14ean Donostiako Principe an-
tzokian gaueko 10.30etan, eta hu-
rrerango egunean Bilboko Gayarren,
gaueko 8etan eta 10etan. TXALUPA
Kultur Eragintzak antolatuta ditu saio
hauek.

Txokoak

ASTELENA Donostiako Iñigo kalean —Konstituzioko plazaren ertzean—. Behin Gabriel Zelaia hitzaldi batetan entzun nion, eguerdiko 12-etan Konstituzioko plazan aurkituz gero, ezinbestezkoa zela **ASTELENA** pintxoak jatera joatea. Ez zitzaion arrazoirik falta; eragozpen bat bakarra aurki daiteke Behin baino gehiagotan: **ASTELENA** itxita aurkitzea. Ez da gehiegi esatea izango, Donostiako pintxorik onenak —eta hiri honek pintxo goxoen fama du— **ASTELENA** daukela. Proba itzazu horko arrain-pastela edota «ropavieja» —hau zailago izaten da aurkitzea—. Eta hortik kanpora bakallau edo urdaizpikozko kraketak, muturrak, bakallaua edo gibela tipularekin...

Edozer gauza. Pintxo hauen sekretoa sukaldean dago noski —Rita etxeoandrea eta Karmen aritzen dira hemen—, baina alferrikakoa litzateke hori, zahartuta emango balizkizute jaki hauek; **ASTELENA** ez dago horren beldurrik, denak berehala ahitzen baitira. Alfontso aita-semeek, taberna gainezka baldin badago ere, las-ter zerbitzatuko zaituzte.

Jende askorik gabeko momentuan joaten bazara, marmolezko mahaietan eseri Hegoaldeko eta lau probintzietako mapen gainean jendeak utzi dituen firmak irakur ditzakezu.

ASTELENAko barran Jose Manuel Castells-ekin topo egin dugu orain-goan; Mikel Laboa eta Artze ere behin baino gehiagotan aurkituko dituzu han. Gabriel Zelaia ere bai, noski. Txiki Benegas da **ASTELENA**ko beste kliente bat, eta udan, Alfredo Landa. Eta beti, gazte jende ugari. Poteo aukeratuan ibili nahi baduzu, ez ahaztu **ASTELENA**.

IBILALDIAK

TXINDOKIREN KERIZPEAN. Behin abiatu ginen Txindokiko puntaraino, eta inguruko herriei bixita egitea ere gomendatu nuzuen, baina orain-goan, inori frustraziorik ez sortzearren, mendizale eskasentzat gehiegi den Txindoki utzi eta bere kerizpean aurkitzen diren herrietan murgilduko gara.

Hasteko, Ordizitik Zaldibira doan bidean, ezkerraldera, Gaintzarako bidea hartu. Lau kilometro, une batzuetan, zoritxarrez, inguruko herrietako zaborrez zikinduak, baina zenbat eta gorago ederragoak. Gaintza izenak badu dudarik gabe dagoen tokiarekin zerikusirik; haren hankapean, Beasain eta Ordiziren inguruak alde batera. Bestera berri, Txindokipeko ibarra. Gaintza-ko kaleetan bake santua eta kanposantua ere bai, elizaren ondoan: «gaur-ni, biar-zu». «Kale-Txiki» izeneko tabernan, pintxo goxo bat jan eta nahi duzuna eros dezakezu, denda ere bada eta.

Gaintzatik jaisteak pena emango dizu, dudarik gabe, paradisu tziki bat galtzea bezala baita. Baina ez kezka, oraindik gelditzen di-

ra toki ederrak eta. Zaldibik, «Bilore»-ren fabrika haundiaren bitartez ematen badizu ere ongi etorria, ez du erabat galdu herri txikiaren grazia. Iztueta agur bero bat egin eta abia zaitetz Larraitz alde- ra, geroz eta hurbilago eta haundia izango duzun Txindokiren ondotik.

Larraitz, hamaiketako egiteki ez ezik, bazkaltzeko toki ona du zu; beti aurkituko duzu txuleta ederren bat. Abalzisketarako bidea eskaintzen dizun ikusmira ez d Nolanahikoa, ezta ere inoiz bain txukunago dagoen Pernauto Ameketarren herria —ia ia ez dirud Gipuzkoa denik ere—. Hura hain korik aurkitzea ez da erraza izango, baina amezketarrak bezain jende irekia ere ez duzu ingurueta asko aurkituko. Berrito Abalzisketara itzuli eta Alegriara abiatu bano lehen beste goialde bat bixit ezazu: Orendain. Haize fina baina sanoa; zerbait egatik izan zuten h ikastetxe bat eskolapiok.

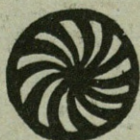
Gurutz-bidea lagun duzula poliki poliki «zibilizazio»-ara bat- tean sartzeak kalterik egin ez du- zaizun, jaitsi Alegriara.

Ibilaldi guzti hau oinez egitea gehiegi da, baina zati batzuk hintzat horrela ibiltzeak merez- du. Gorputzeko eta buruko osak- nak eskertuko dizu.

**JOSE
ZINKUNEGIREN**

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valenčia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

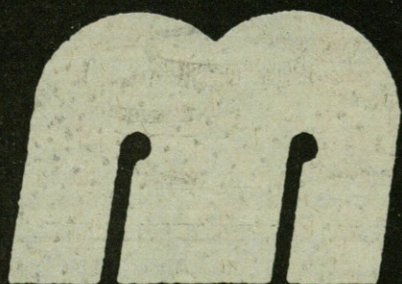
Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

1

ETA DIRUAREN BALANTZEA ZER?

— Auteskundeak pasatu dira eta alderdi politikoak beren lorpenen balantzea egiten ari dira. Inprimategiak ere diru kontari egongo dira, ikusi dugun paper guzti hori nonbaitetik pasatutakoa izango balta. Andaluziko Autonomi Estatutoaren Erreferendumaren kanpaina, Madrilén egin omen dute publizitate alderdi politiko gehienek; Cataluñan berriz bertakoek bakarrik egin ahal izango omen dute eta Euskal Herrikoak, non egin dute? Alderdi minoritarioak badakigu hemen moldatu direla, baina handiek Madriletik trenak ondo beteta balditzen omen zituzten. Gero, gure herriko ekonomia altxatu behar dela esango dute.

3

ETA APAIZAK ZER? — Duela urtebete bat egin genuen lan batetan, seminarioak beheraka zihoazela esaten genizuen eta orain, Bilboko gotzaia den Larrea jaunak goraka hasi direla dio. Aurtengo kurtsoan, Estatu guztian 1.461 apezgai omen daude. 70-71 kurtsoan 3.361 omen zeuden.

1978. urtean 178 apezte ziren eta 1979an 169. Datu hauen arabera guk ez dugu inongo gorakadarik ikusten.

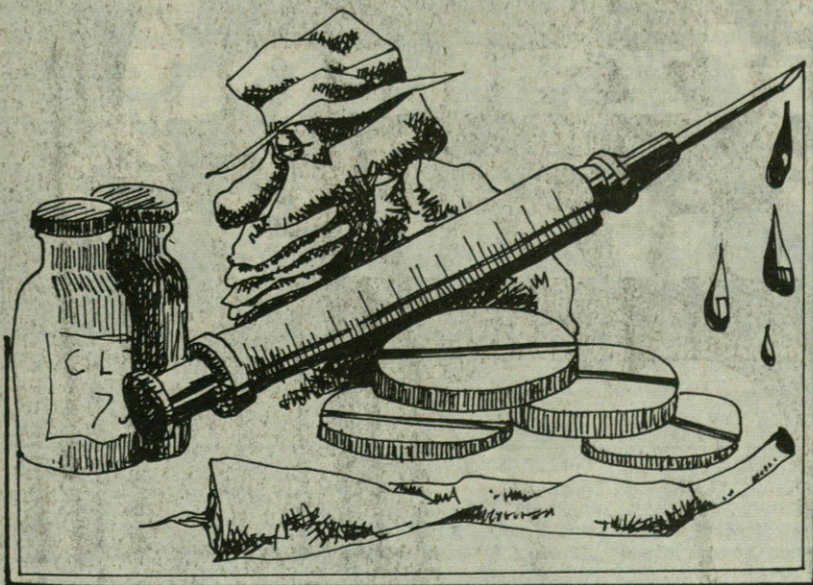
4

GURE ADISKIDEAREN OPORRAK.

— Argazkian zutik ikusten duzun hori TORORO gure kolaboratzailea da. Duela hiru bat hilabete Nepalera joan zen eta etortzeko alferrez omen dabil. Horrelako leku batetan eta ikusten diren neskekin ez da harritzekoa.

2

DROGAREN KONTSUMOA GORAKA DOA.

— Gaurko honetan datuz beteko zaituegu, baina hauek zerbait adierazten dutela uste dugu. Droga trafikoarengatik, joan zen urtean eta Estatu mailan bederatzi mila pertsona detenuak izan ziren. Gehienak, Bartzelona eta Madrilgo aldeporuetan; Ceuta, Melilla, Mala-

ga, Almeria eta Algecirasko portuetan.

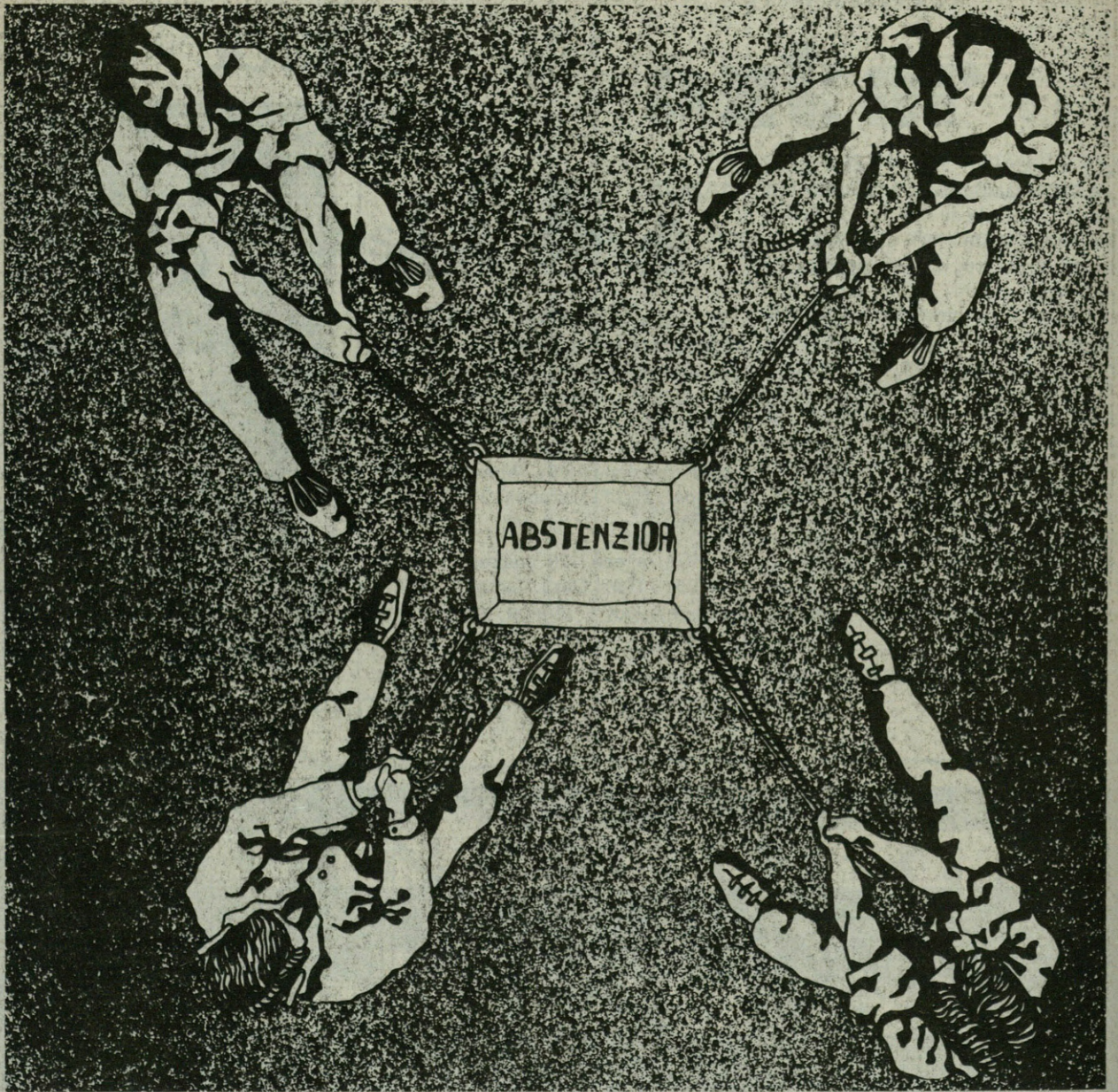
Droga ugariena hachisa izan omen da, 21.021 kilo harrapatu bait dituzte. Ondoren, cocaina, LSD, heroina, morfina, etab. «Brigada de estupefacientes» delakoak agertu duenez, iaiz baina droga gehiago sartu omen da edo sartzen ahalagindu omen dira.

5

MISIOLARIAK JARRAITZEN DUTE.

— 1979. urtean Estatu Espainoletik Ameriketara 137 misiolari joan omen ziren. Hauetatik, 29 praila, 65 monja, 19 apaiz eta 24 seglar. 8 Afrikara, 2 Asiara eta beste 2 Ozeaniara ere joan omen dira. Guztira, Hego Ameriketara 14.600 misiolari espainol omen daude.

zeruko ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabal. **Bilbon:** Gorka Abad eta Karlos Donoso. **Iruinean:** Txema Larrea. **Gasteizen:** Jose Inazio Murua. **Iparraldean:** Mikel Iribarren "Xinaberri" eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Iñigo Lamarca, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uria, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarrienaandia, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi "Murumendi", Xalbardin eta Kaietano Ezeiza.

Marrakzi eta diseinuak: Antton Olariaga, Larrarte, Tororo, Joxemi Zumalabe, Mikel Plazaola, Ramón Agirre eta M. Artola.

Argazkilariak: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22, Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:

EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	2.300 pta.
Estaturik kanpora	2.900 pta.
Airez	4.400 pta.
Ale bakarra	60 pta.

HERRIA

gure eskualdea

«Orotarik» deituriko sekzioan, **HE-RRIAren 1.539an, berri hau agertzen da:** «Akitaniako prefetak itzuli labur bat egin du Euskal-Herrian gaindi. Kanbon mintzatu da herri hortako artategien geroaz. Donibane

Lohizunen horko arrantzalek dituzten buruhaustez. Gero Angelurat jo du, Dassault-Breguet aireko lantegia behar zuela ikusi. Kosta-alde hortan, berriketariak nekez arizan dira lanean. Zendako ote holako esker tzarra?

torturaren garaiean

BICICLETA aldizkariaren 25. zenbakian «La tortura como rutina» txostena azaltzen da: «Que la tortura más o menos refinada o "sucia" sigue siendo una práctica corriente en nuestras comisarías (las suyas), no es un secreto para el que quiera enterarse. De vez en cuando, si el preso tiene un amigo parlamentario, o si las circunstancias favorecen el que se le dedique un mínimo espacio en la prensa seria, la noticia salta. Luego no vuelve a saberse casi nunca nada más, con la creciente complicidad de la leal oposición. Publicamos hoy, sin hacernos ilusiones de que

sirvan para nada, el testimonio reciente que nos hacen llegar los abogados de cuatro jóvenes autónomos vascos.» **Bernardo Aizpitar-te Arruti:** «Si no cantas, puede llegar cualquier loco y pegarte un tiro...»; **Jose Angel Zinkunegi:** «El comisario ordenó que dejaran de pegarme en la cara...»; **Jose Roseñada:** «... te vamos a hacer el paseillo, como en la República...», **eta Jose Antonio Cid:** «Cuando me encogía por el dolor, me levantaban tirándome del pelo...», **dira tortura hauek jasan beharrean egon direnak eta beraien berri ematen dutenak.**

Hona hemen Bartzelonan lortutako postala. Dendetan salgai dago.

aita eta ama izanak

SAL Y PIMIENTAren 23. zenbakian albiste harrigarri xamar bat aurkitu dugu. «La teta del señor» **titulupean dator eta honela dio:** «Padre y madre a la vez. Un travesti, de nombre desconocido, tomó hormonas masculinas para poder casarse y fecundar a su mujer. Cuando nació la criatura, volvió a tomar hormonas femeninas, que desarrollaron su pecho y lo hicieron apto para la lactancia. Durante tres meses dio de mamar al niño, que creció sano y fuerte. La historia fue revelada por el doctor Leo Wollman, psiquiatra, endocrinólogo y ginecólogo, que atendió el caso en 1974. Su desconocido paciente sigue viviendo en Manhattan (Nueva York), donde podría asombrar con su caso al mismísimo Woody Allen.»

«El vestido». **INTEGRALen 9. zenbakitik hartua.**

p.n.v.-ren iñauteri luzeak

Hura ez zen Euskal Parlamenturako botuen neurtzea. Ez, hori Ipar Amerikako Demokrata edo Errepublikano —garbi ez dakigu oraindik— alderdiaren konbentzioa zen, solapetan Garaikoetxearen aurpegi borobila, emakume eder, rubia, irrifartsu, besarkadatsu, jantzi apaindunak. Egia esan, «nunca fue tan fácil elegir un presidente». PNVen konbentzio hortan besteak sopra zeuden.

Ofizialtsu gertatu zen oso. Diputazio barruan sartzeko txartelak ondo neurtuak zabaldu ziren ezker, hasiera batean haundiegiak gertatu ziren pasiloak zebilen jendearen-tzat. Zabalegiak Leioako Kazetaritza Fakultateko ikasleak ez besteentzat, hauek su eta gar ari bait ziren telefonoz datuen jasoketan. «Hombres del Presidente» jatorrak eta zorrotzak hemendik pare bat urtetara izaten ikasten, arin hemendik hara, ileak aidean, aidea eta izardi tantan ezkutuak alkondara eta atorre-rretan, praka hestuak, «la satisfacción del deber cumplido»: «Epalzari (EKNko Barne Departamenduko arduraduna) proposamena egin genio-nean ia ia infarto bat eman zion. Ez daki gu honera lan egitera etorri garela. Azkenik onartu du, bai». Sei ikasle ziren, denak bilbotarrak bat ez beste, Jose Manuel Alonso irakaslea eta Deia-ko kazetaria lagun zutela. Herrietan banaturik, berriz, beste hirurehun bat ikasle, informazioa bialtzen zutenak.

“costa vasca” ere txapeldun

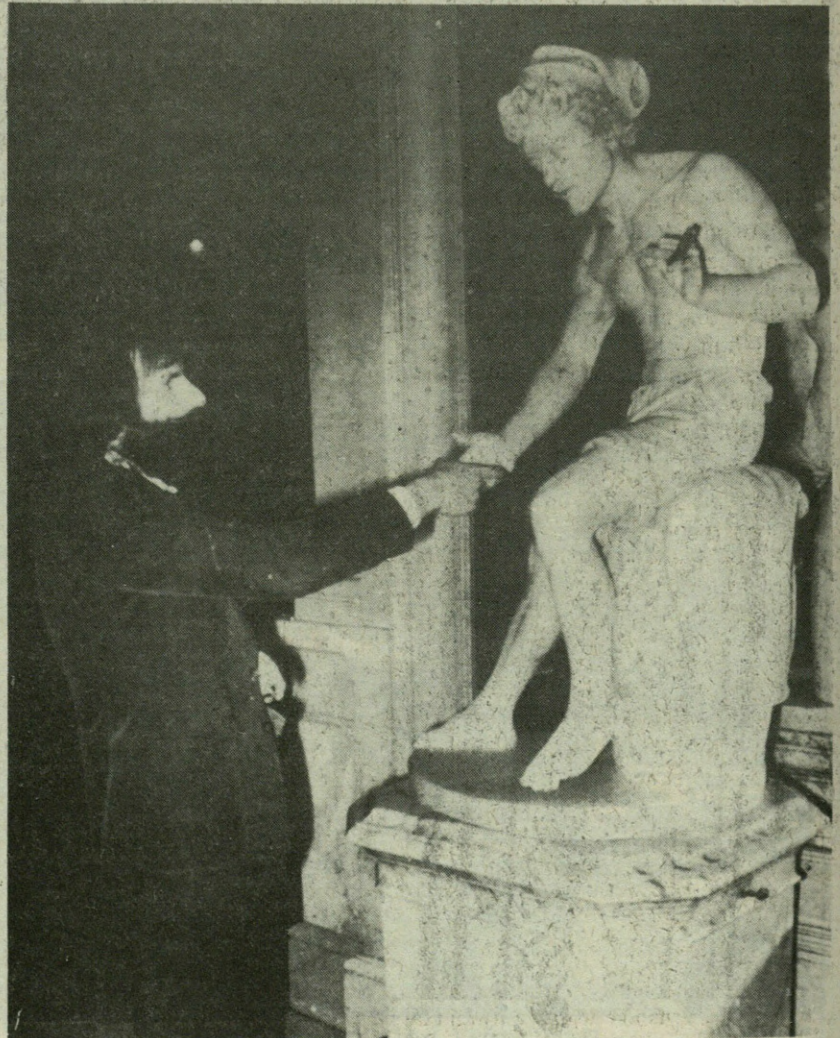
Lehen kolpea kazetariarentzat barruko taberna izan zen, oraingo hontan ez bait zen debalde. Ohitura onetako, gusto onetako kazetariak ez zuten izan txanpainari heltzerik. Ardoarekin konformatu behar, sei durotan baso-erdia gainera. Horren arabera ezartzen badizkigu inpuestoak Diputazioak ondo gizenduko dira berorren diru-kutxak. Eta zerbait jateko hestutasun haundiagoa oraindik ere; saltxitxoizko bokadiloa hamabi durotan. Hori bai, York-eko urdaiazpikoarena —etxeko bo-

kadilo berezia edo— nahi izateko-tan, beste hiru duro gehiago utzi behar.

Dirudienez PN Vzaz gain, «Costa Vasca» ostatua ere txapeldun gertatu da. PSO Eren bazkari bat, PNV-

ren afari bat, APren bazkari eta mitin bat, guzti hau gutxi balitz bezala, aukeratua izan zen Diputazioan taberna ezartzeko.

Horrela ez zegoela ibiltzerik eta LKlkoak —hori bezalako plusbalia ezin zuten onartu— kanporatu egin ziren. Hamaika t'erdia baino lehen ltxi bazen taberna ere, denbora eman zigun Bikilaren umorearen berri izateko. «Internazionala» kantua- ren egilea frantses bat zela, Pottier izenekoa, eta berari poema bat opa ziola, Aiako mendietara bere igoera biziak, txakurrarekin batera. Azkenik, zenbait troskistaren us-teak ez ziren beteak izan: Gipuz-

Irudiek ere eman zizkieten zorionak Txema García Amianori.

koan mila boto falta izan ziren hiru militarari iristeko. Halere, pozik, hauek bait ziren aurreneko gauean lasai lo egin zutenak. Eta berriz Diputaziora.

Goizeko ordubatean, pertsonaia entrebistagarriak etorri beharrean zeuden ezkerreko, heuren arteko mar-marrei ekin zieten kazetariak. Gorka Reizabal «Pato»-k ez zion bere mingainari eutsi, norbaitek «**Tú vienes de ESEI**» aurpegira bota zionean: «**No, yo de la Real, no de Monreal**». Beste batzuk, eguneko esaldi lapidarioa aurkitu beharrean garunak estutzen saiatzen ziren: «Bihartik "Zetaz" idazten da Euzkadi». «Hemendik aurrera denak kaitz eta txapelaz».

“el pais”en zai

Astearteko editoriala, «EL PAIS»-ena, txintxetaz eskegitzekoa izango da. Seguru «**Qué error, qué inmenso error**» edo horrelakoren bat. Ez, ez, «**Yo que tú no me atrevería, forastero...**», horrek izan behar du. Halako batean Fermin Goñi, «EL PAIS»-eko korrespontsala Nafarroan iritsi zen, altua, antiju progreduna, Fermin, Del Burgo eraso duena. Bere etorreran agur egoki bat: «**Fasa contigo tío...**».

Buru ospetsuen artean, lehenengo agertu zena Bandres izan zen. Nonbait, bere burua inmolatu nahi zuen, iritsi bezain laister entrebistez josi bait zuten. Hasieran irrifartsu, gero bere aurpegia mikatze gozoa aldatzen hasi zen. Azkenik,

Argazkilariak Garaikoetxearen zai.

Argazkilariak Garaikoetxea jan beharrean.

Tabernan ez zegoen aurpegi txarrik jartzerik; Joseba Elósegui eta Alkain, Herri Batasunako birekin.

hamaika entrebista ondoren, orraztu beharrean, bere irrifarrak tritura kutsu bat zeraman. Euskadiko Ezkerraren gelan, zerbeza kaja bat ia hustuta, «Milton Gin» botila bat ia hasi gabe eta hiru txanpain botila hutsik, hamar bat pertsona eta PNVren gorakada sinistu ezinekoa: «**Han barrido, sin votos por correo, con esta abstención y han barrido...**». Eta larritasuna, Gipuzkoako laugarren kandidatoaren posibilitate zail baino zailagoak: «**ESEIk kendu dizkigu hiru mila boto**». Ezer gutxi edan bada ere, kantuak berehala nahasten dira gelan: «**Gu gera Euskadiko...**» ... «**Irabazi dugu...**». Azkenik, norbaitek «Batzoki» idazten du EEren gelaren atean. Egoera politiko berriari erantzun jator bat emateko, horrezaz gain, Ruiz Balerdi agertzen da, bere solapan, erdi bistan, EErenaren izpian, PNVren pegatina bat daramala.

Iñaki Albisturren, berriz, berea esan zuen: «Nos ha votado la Parte Vieja. Ahí hemos sacado mil votos más».

ESElkoek, EE beldurtu zuten hoiek, bueltaka jardun egin behar izan zuten, gelarik ez zuten eta. Handik eta hemendik, begitarte eroria, triste. Andoni Clementek ez zuen etsi: «La perseverancia es una característica de la izquierda». Eta beste batek: «¿Y la guerra que hemos dado?».

santa ageda: zoroak u.c.d.-ren alde

«LA VOZ»eko kazetariak, garai bateko martxa uzten ez dakitenez, bertara agertu ziren ere. Halako batzuetan, izkina batean PNVkoren batekin elkartu, palmadak, zer moduz, baezpaere jeltzaileekin egon egin behar, ez daitezen gutaz ahaztu... Hauetako batek lortu du gaueko ateraldia: «Para UCD el mayor tirón de orejas». Kontatzen dutenez, Donostiara agertu diren UCDko bi interbentorek, bata Argamassilla de Alba-koa (Quijote-ren herria), bestea Tomellosokoa, biek «LA VOZ» eta «UNIDAD»-en irekitzearen alde firmatu dute. PNVkoekiko kontaktuak, azkenik probetxagarriak gertatu ziren, beraien bidez jakin ahal izan bait zuten Santa Ageda-ko mahaian UCDk irabazi zuela, eta hori jakitean, zoro batek «Ze hostia UCD! Gora Euskadi! Gora PNV!» oihukatu zuela.

Bitartean, behin ordubiak jo ez kero, PNVtarrak hasten dira bazterrak betetzen. Mahai batean Joseba Elozegi, bost emakume rubia inguruan dituelarik, pozik baino poziago agertzen da. Besarkadak han hementenka, korbatak, perfume diskretoak, altxa, eseri berriz, denak Garikoetxearen zai. Hauxek dira txanpaina edaten duten bakarrak ia. Tar-teka ere zenbait Montecristo agertzen da.

Eli Galdosek —beltz beltz egina, esploradore itxuraz— ez dio aurrera jarraitzen uzten «Zapa»-ri, beronek «¿Ahora Euskadi con zeta, no?» galdetzen dionean. Hona hemen erantzuna: «Nosotros no somos tan reaccionarios».

Nestor Basterretxea beti bezain tente zebilen. Bera ez dela politi-

Joseba Elozegi laguntzaile onez inguratua.

kerietan gehiegi nahasten adierazi nahiean edo, ondo oso neurtzen ditut bere keinuak. Horrexegatik agian, PNVtar buruzagiekin nahastu baino lehen, Mikel Arregi poetarekin ematen du denbora pixka bat. Seriotasun eta harrotasunaren mugan, dotore, jatzera euskaldun zahar-berri, alkondara koadratura, praka eta txaketa berdeak, berdetasuna, «pura lana», euskal zentzu eskutua, etabar.

joseba elosegi ez zen erre

Urralburu, neska rubia baten bi musuren ondoren, eskuak praka superplantxatuen poltsikuetan, troskista batekin aritu zen hizketan.

—¿No os dais cuenta de que con una campaña tan derechosa no conseguís votos?

—¿Te parece a ti eso?

Ba ziren agertu ez zirenak. UCDe-
sikario batzuk bialdu zituen, Jaime

(«Apacienta mis corderos, apacienta mis ovejas») ez zen inondik agertu.

APkoak ere ez ziren bere bandera espainola estrenatzen ausartu, nahiz eta bi abanderado lortu. HBk, dirudienez, bere politikari —Parlamentuari dagokionez— hasiera eman nahiean edo, nahiago izan zuen Diputazioan ez agertzea, ofizialki behintzat, zenbait militante azaldu arren. EMK, berdin.

Eta izan ziren haserretu zirenak. EKA, hain zuzen. Izan ere, peneuvertar batzuek atera arazi zuten EKAko zenbait militante gela batetik.

Bitartean, kanpoan, erne, bonberoak. «Bai. Joseba Elozegi biilatzen ari dira, generalean erreta ibiltzen da eta», esan zuen norbaitek. Iñauteritan hasi zen kanpaina. Azkenik, oraingoan ere, gobernante arropak hartu ditu PNVk. Benetan, iñauteritu luzeak.

MIGEL OTERMIN

Bikila troskoa, jantzi proletarioa, lagun liberatua, txanpain troskoa.

eta laguntza kanpotik dator

Galdetu bestela Manuel Fraga Iribarneri, edo Muñoz Silvari, edo Martínez Esteruelasi... Eta Strauss jauna prest zegoen... eta itxaropenez.

Hala aitortzen du azken «Der Spiegel» aldizkariak, dokumentuak emanez, Strauss beldurrez edo, haren eskuin joeraz informatzen duenean.

Dena Malaga aldean jokatu zen, Juan Hoffmann, Alemaniako Oherzko Kotsularen etxean.

Straussek bere abioa hartu, eta Madrilerako bidea hartu zuen, Huber lagun zuela. Honek zekarren, hain zuzen, dirua bere maletatxo txukunean. Baina gero, Malaga aldera abiatu zen gizona, Hoffmann jaunaren etxera. Han hartu zuen ostatu, eta bertan topatu zituen Muñoz Silva jauna eta Martínez Esteruelas.

Komunismoak gure Mendebal kristau honentzat esan nahi duen arriskuaz mintzatu ziren elkarrekin. Hain zuzen, demokraziarako bidearen arriskuak aipatuz, militarrentzat bi-

de bat irekita utzi behar omen zen, Strauss jaunak bere lagunei esan zien bezala.

Eskaintza ez zen makala, eta apostua ere ez motza. Eskaintza «Alianza Popular» alderdian bildu zirenek egin zuten: 100 parlamentari lortuko zituztela, baina hartarako dirua behar zela eta... Apostua, inoiz «herriak nahi du eta esaten du» aldarrikatzen ohituak egin zuten. Eta Straussi motz irten zitzaion: 100 orde, 16 lortu baitzituzten lehenengoan, eta 10 bakarrik bigarrean.

Dena den, Huber jaunak bere maletatxotik atera zuen diru hori, eta Straussi pasatu zion. Eta honek, «hasera besterik ez da oraindik» esanez, Silva Muñoz jaunari, komunisten kontrako borroka egiteko. Eta gainera, beste txeki bat eman zion: 50.000 DM, dirutan, eta beste horrenbeste txekean. Denera, 100.000 DM. Hori bai, kontua es-

katu zion gero, gauzak Munitx aldean zurrizteko.

1977ko Ekainaren 4an 135.000 DM (4.829.071 pezeta) bidali zizkion Fraga jaunari Banco Pastor-en bidez. Dirua Antonio Abeijón Veloso jaunaren bidez heldu zen Fragaren eskutara, gutunean irakur daitekeenez.

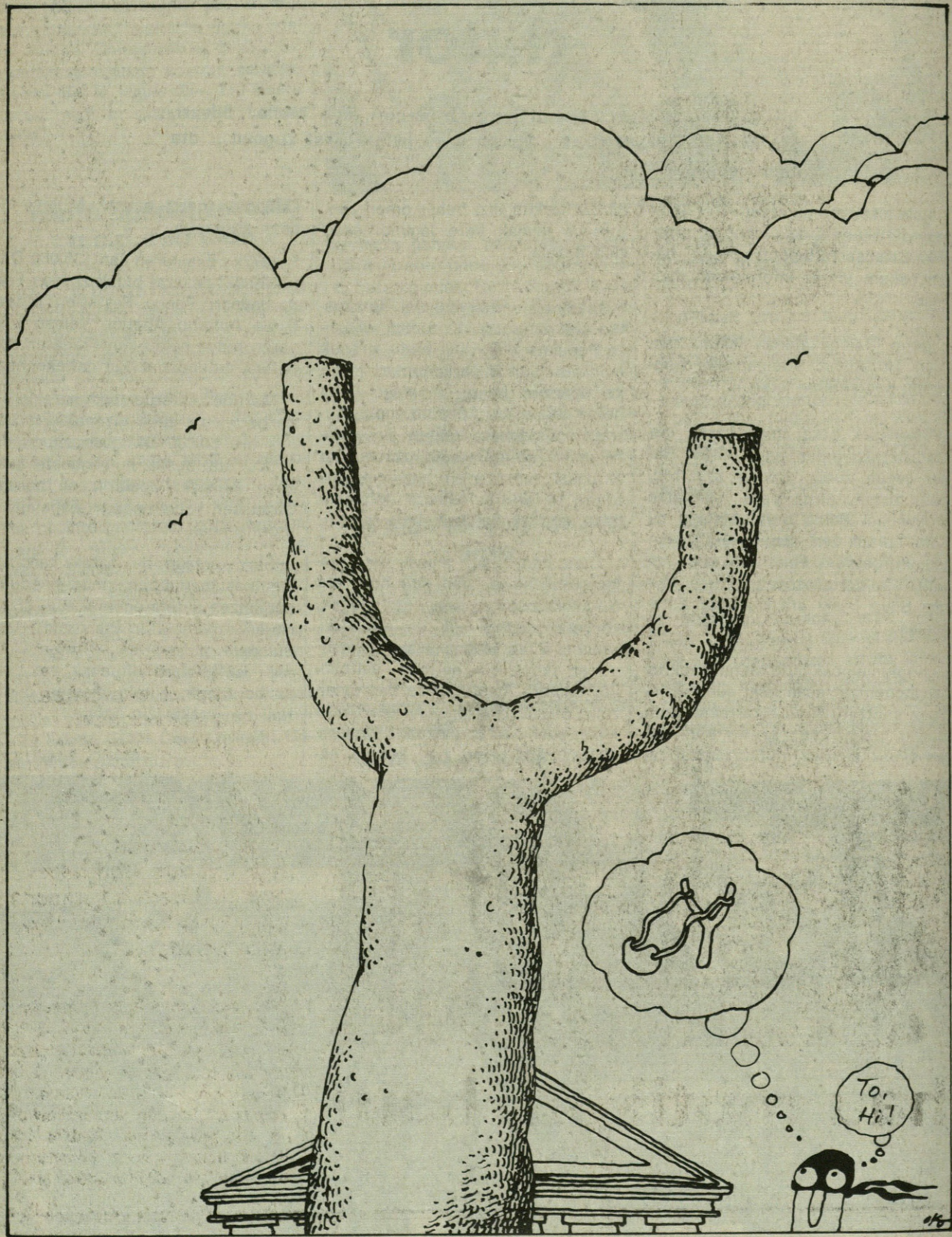
Martínez Esteruelas jaunarekin bide bera egin zuen gizonak. Eta honek ere 50.000 DM jaso zituen dirutan, eta beste horrenbeste txekean. Alianza Popular zen, itxuraz, Strauss itxaropena Espainiako etorkizunean.

Sarri entzun du batek kanpoko laguntasuna duten mugimenduek hondatzen dutela egoera, e. a. gizon hauen ezpainenatik. Eta orain, «Der Spiegel» aldizkariak «Ultra-eskuindar» kalifikatzen dituenak ere gauza bera egin zutela ikasten dugu. Hau da «makinazio bat».

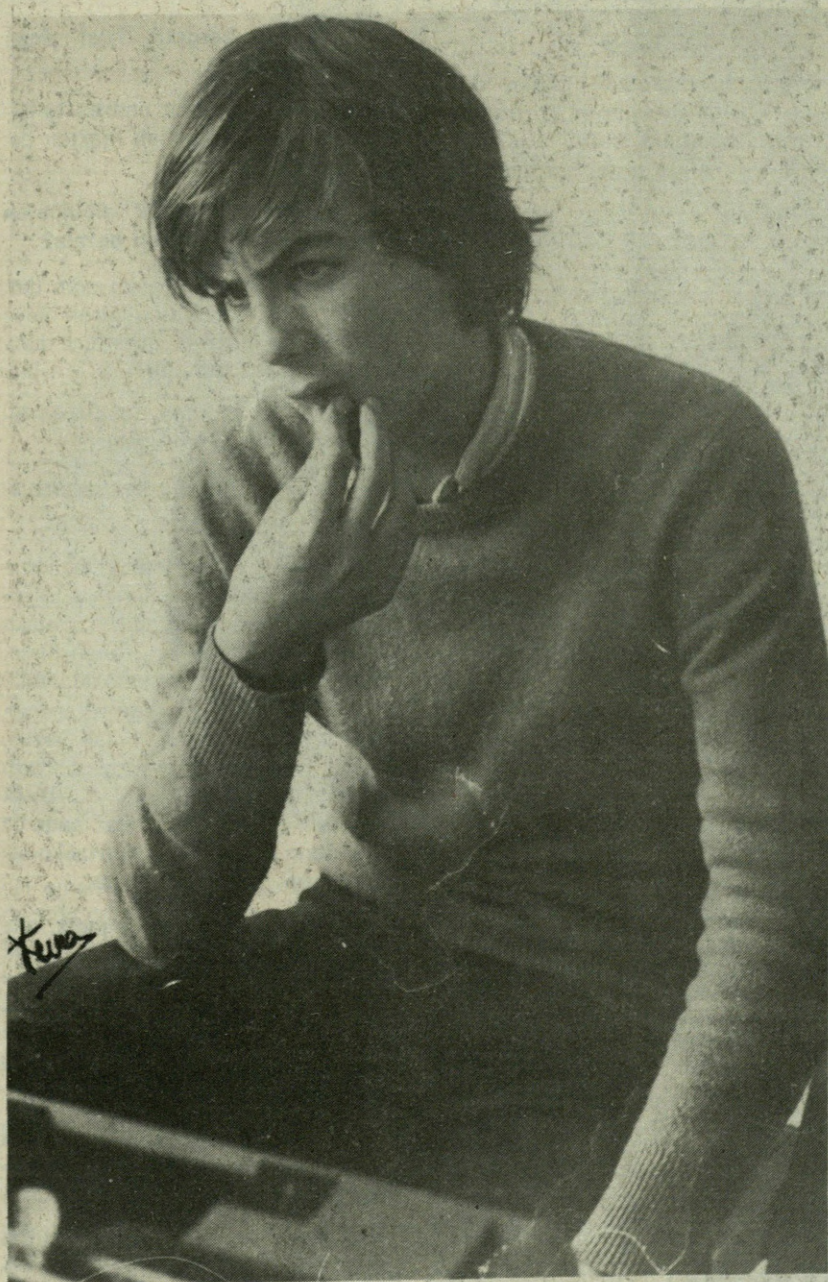
PELLO ZABALETA

prekontseilari maskaratua

j.a. agirretxea "antxeta": 13 urte eta poeta

Bakea ez da
 labe garaietako kea
 bakea ez da
 txaletean bizi den
 Albako dukea.
 Ez, ez da hori
 nik nahi dudana bakea
 ez, ez da hori
 nik behar dudana bakea.
 Ez da basamortuan
 larri dabilen sugea
 hori baino gehiago
 hori baino luzeago da
 gure bakea
 gure bake zuria
 Aralargo eta Gorbeiko
 elur maluten xehetasuna
 da guri bakean bizi den
 bake baketsua.

Poema honen egilea, Joseba Andoni Agirretxea da. «Hori da nere izena, baina mundu guztiak Joseba deitzen nau» esaten zigun. 13 urte, Ondarruko ikastolan ikasten du. Poesia mailan lau sari irabaziak ditu eta prosan bat. Mutiko itxura dauka baina... bere jakinduri eta bizkortasuna edadetu askok nahi lukete.

hau mutikoa, hau!

Ordulaurden bat Ondarrun buelta-ka ibili ondoren, herri ikasola topatu dugu. Lehen ikusi dugun atletik sartu eta jolastoki zabal batean aurkitu gara. Mutiko eta neskato pilo bat jolasten ari dira, beraiekin irakasle ezagun bat. Ikusi gaituen bezain laister Josebari deitzen dio eta taldetik irten ondoren guregana dator. Bere ile rubioa izerdiarekin bustita dago, arnas estu batean arratsaldeonak eman ondoren, bere kuadernoak hartu eta ikastolako gela batetara abiatzen gara.

Bere irakasle eta jende ezagunekin ondarrutarrez mintzatzen da, baina guri euskara batuan zuzentzen zaigu:

Z. A. — Normalki nola mintzatzen zara?

—Ondarrutarrez beti.

Z. A. — Eta euskara batua noiz ikasi duzu?

—Laugarren mailatik honuntz ikasten etorri naiz. Uste dut euskara batua ikastea oso beharrezkoa dela.

poesia espresabide bezala

Hain beharrezkotzak jotzen du, aurten Euskaltzaindiaren D tituloa ateratzen saiatuko baita. Euskara, ingelesa, fubola eta gainera arraun-

ketan aritzen da. Baina denaren gai-
netik poesia.

—Lehen sariketan, 1976. urtean parte hartu nuen. Lehenagotik poema eskas eta honelako txorakeria batzuek 7 bat urtekin edo eginak ba-neuzkan. Amak lehiaketaren berri izparringi batetan irakurri zuen eta ia poesia bat zergatik ez nuen balditzen esan zidan. Lehenagotik egi-na neukan bat bidali nuen eta lehen saria eman zidaten.

Z. A. — Eta zergatik hasi zinen poesiak egiten?

—Ez dakit, nolabait espresatu behar nuen eta... poesiak idazten hasi nintzen.

Z. A. — Beste batzuk dibujoaren bidez espresatzen diren bezala?

—Bai, dibujoa ere asko egin dut. 11 edo 12 urterarte dibujoaren bidez espresatzen nintzen. Orain ere dibujo asko egiten dut, pintura ere bai.

Z. A. — Eta dibujoa poesiaren bidez beretik eramaten al duzu?

—Batzuetan bai eta beste batzuetan ez.

Zornotzako lehen lehiaketa irabazi zuenean, sentsazio handi bat sentitu omen zuen. «Oraindik horrelako txiki txikia nintzen eta lehen saria, ez dakit ba, zerbait, emozioa edo, poztasun ikaragarria sentitu nuen» esaten digu. Poesiak bidali arren, poesia irakurri behar izaten dute. Maila honetan, poesia irakurtzeak ere bere eskola berezi bat baduela digu, dena dela ondo irakurtzeko asko irakurri behar omen da.

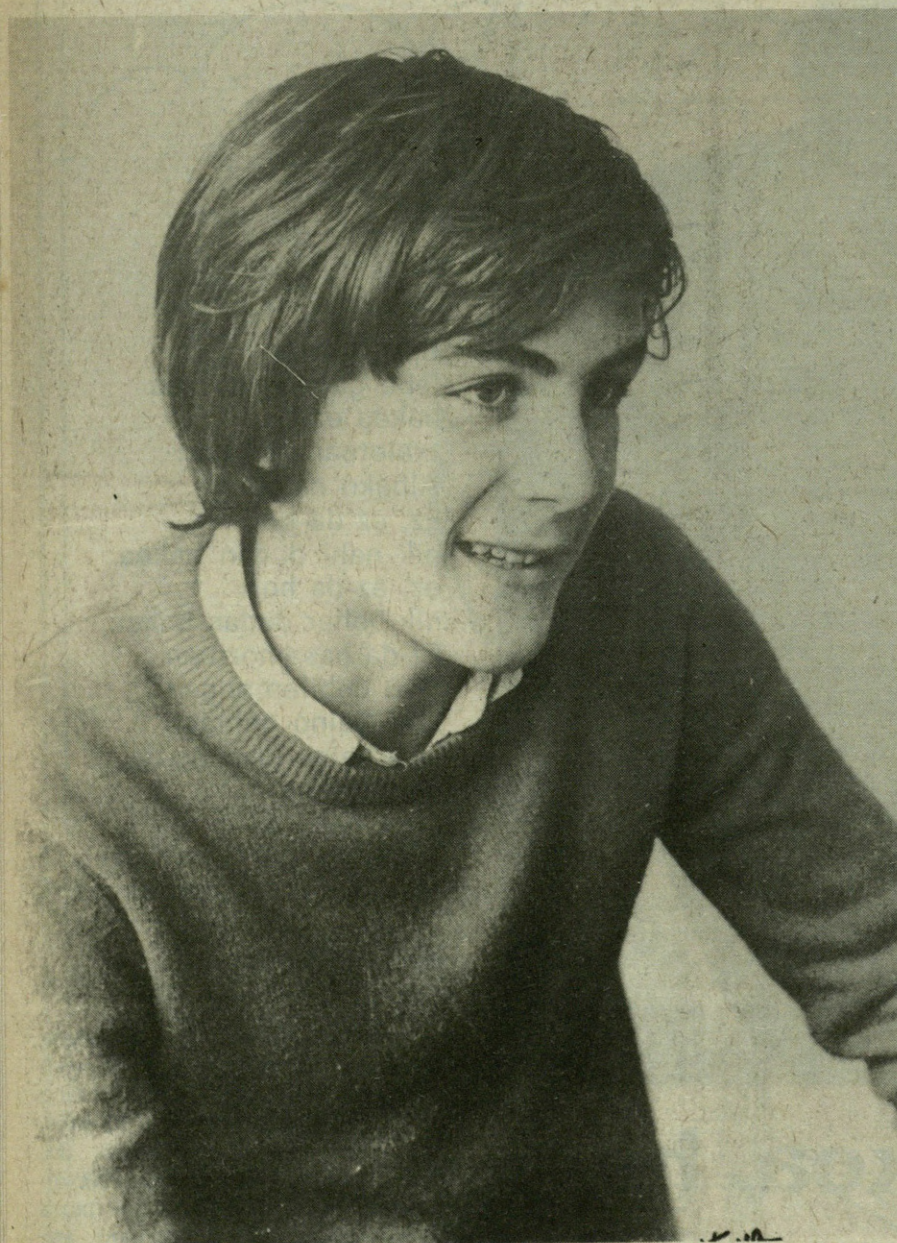
Aulkian geldirik ezin egonik, momentuero posturaz aldatzen dabil, baina badirudi bere nerbioak normalak direla, elkarriketak ez du bati-tere estutu, gure galderentzat erantzuna mingainaren puntan daukala dirudi.

Z. A. — Zure poesiaren estilo eta zentsura pasatuaz, norbaitengan inspiratzen zara?

—Ez, hasieran ez. Orain Arestiren bidea jarraitzea gustatuko litzaidake, baina ez, nere estiloa daukat.

Z. A. — Zergatik Arestirengan? Zuretzat onena delako?

—Onena, ez, bakoitza bere denboran kokatu behar da, baina Lauaxeta, Orixe eta hoiengandik salto han-

Josebarentzat, Aresti, Lauaxeta, Orixe, Lizardi eta Gandiaga dira onenak.

“Euskara batua ikastea oso beharrezkoa ikusten dut”

dia eman zuen. Esate baterako, «la medida del verso» esaten dena, bertso libreka asko erabiltzen du, bera oso libreki espresatzen da, neurria nahi duen bezala erabiltzen du; idazteko forma eta hizkuntza aldetik ere asko gustatzen zait.

Z. A. — Orixe, Lauaxeta eta hoietaz zer eritzi daukazu?

—Hizkuntza aldetik eta horrela, bizkaieraz idazten zuten, gaur egunerako ez dakit... Nik bizkaieraz ere irakurtzen dut, dena dela Lizardi, Lauaxeta eta Orixe oso onak dira. Bitoriano Gandiaga ere asko gustatzen zait.

Z. A. — Ikusten dut daukazu adi-nerako asko irakurtzen duzula. Azken aldian zer liburu irakurri dituzu?

—Arestiren «Harri eta Herri»,

Txomin Agirreren «Kresala», Txillardegiaren «Haizeaz bestaldetik» eta gero erdaraz ere irakurri dut.

Z. A. — Nortzuk?

—Miguel Delibes. Poesia erdaraz gutxi, Juan Ramon Jimenez nahiko, baina erderaz gehiena prosa irakurtzen dut.

Z. A. — Eta Estatutik kanpoko norbaiti, ez dakit, hego ameriketarren bati edo irakurri diozu?

—Pablo Neruda bai, gero beste bat, asko gustatzen zaidana, bueno asko..., ez horrenbeste baina bueno, bere garairako uste dut oso ona izan zela, nor da hori, nikaraguen-
sea... bai, duela gutxi hemen monu-
mentu bat egin zioten...

Z. A. — Cardenal?

—Ez, ez dakit, ez naiz gogoratzen, egon...

Aulkitik altxat ueta korrikan irtezen da. Bere erantzunak osoak izatea nahi du. Ez dakigu nora joan den. Argazkilaria ere aho zabalik geratu da. Segundu gutxi barru, berriro berotasunarekin eta izerdiarekin musua gorri gorri eginda gelan sartzen da: «Ruben Dario zen». Eta barne poztasunezko irripar bat eginaz aurrera jarraitzeko prest jartzen da.

mutiko normala, baina jakinduriz jantzia

Bere jarrera ikusirik, 13 urteko mutiko baten aurrean ez, 24 urteko baten aurrean gaudenaren sentazioa daukagu baizik. Ez ote da ume

aurrelari hoietako bat izango? Joxe Martin Apalategi bere irakasleak honi dagokionez eta ongi ezagutzen duenez gauzak garbi dauzka: «Gauzak bere lekura ekartzen saiatu dela esango nuke. Alaia da, beti bromatan dago, emateko beti prest dago. Behar bada hori bai, galderetan sarritan ixiltxeago egotea komeniko litzaioke, besteei galdetzea ez da aski, baizik eta bakoitzak bere buruari ere galdetu behar dio».

Baina poesiak egiterakoan bakarrik moldatzen badaki. «Mutil guztiz normala da, asko interesatzen dena, nerbiosoa, gehiegi, ez negatibo bezala, baizik kontrolatzeko esfuerzo handia egin behar duelako. Eta honetarako laguntza behar du. Beste gauza batzuetarako, adibidez poemak egiteko, batere laguntzarik ez duela behar konprobatu dut, berak erreztasun, sintzeritate eta zorroztasun handiaz egiten ditu. Bera honetaz kontziente da, lan asko egiten du, familia aldetik laguntza handia dauka, amak poesia landu behar duela esaten dio. Bestetik gauza askotan sartua dago; baina ez da batere harroa, kontzientea bai, orduan, bere burua ez du tapatuko, den bezala agertzen da, baina gehiago inoiz ez».

Z. A. — Zure poesiara pasatuz, zein dira gehien ikutzen edo aztertzen dituzun gaiak?

—Askatasuna, maitasuna eta... natura asko.

Z. A. — Natura zergatik?

—Neretzat, munduan desagertzen ez den gauzetako bat delako, edo zeinek edozer egiten badu ere, beti hor dago, uste dut natura gauza garrantzitsuenetarikoa dela.

Z. A. — Eta maitasuna, nondik ikutzen duzu?

—Ikuspegi nagusitik aipatzen dut, nola esango nizuke, maitasuna ba, denean, ez gauza batzutan eta hori bakarrik, baizik zabalero osoan.

Z. A. — Zornotzan lehen saria askatasunari buruzko poesia batekin irabazi zenuan, zergatik ikutzen zenuen gai hori?

—Orduko giroa, ba, presoak zeuden, Franco oraindik bizirik zegoen eta... oso giro larria bizi zen. Orain ia gutxiago, ez dakit, politikazko gaiak ez ditut ikutu nahi.

Z. A. — Gazterik aspertu zara po-

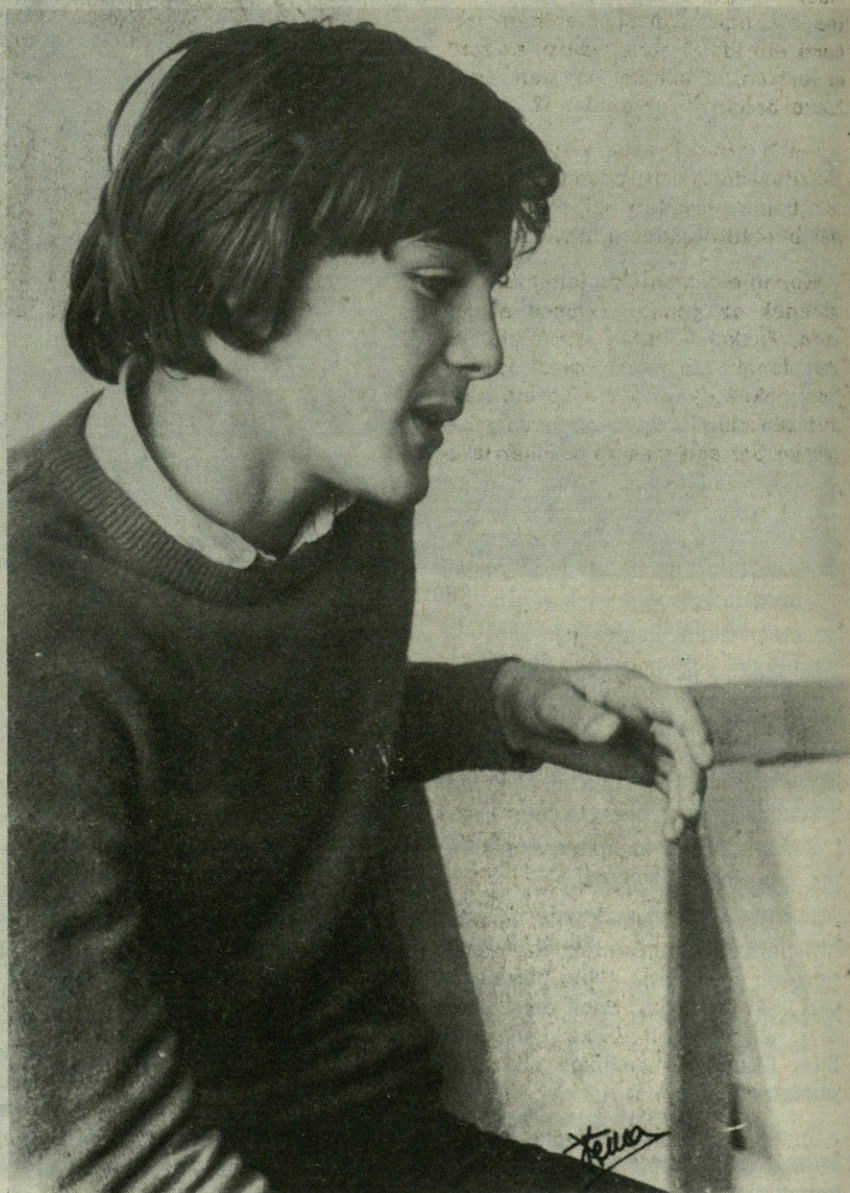
litikarekin ala?

—Bai, poesian politika sartzea ez zait gustatzen. Orain arte poesia zer den ez dut sakondu, lehenago rima kontuan edukiaz gauzak idazten saiatzen nintzen, besterik ez.

Z. A. — Beraz egungo errealitateetako bat kanpoan uzten duzu.

—Begira, nahi duenak nahi duena esango du, baina zuk poesian pentsatzen duzuna idazten duzu, zuk sentitzen ez duzuna bada, zuk asmatutakoa da eta politika poesian ona ez dela uste baduzu, ba, zuretzat ez da ona izango.

Rima librean edo bigarreña eta laugarrena rimatuaz, poesia egiten ditu, luzeak ez omen zaio gustatzen. Poesia eta kultura landuz aurrera jarraituko da, tinkotasun osoz baina protagonismoa galtzeko beldurraren fantasma ere inguratzen hasi zaio. Datorren lehiaketan ere lehen saria irabaziko duen galdetuko diogunean hau erantzun digu: «Ez dakit, urtero beldur berdina izaten dut, hiru bider irabazi eta gero, laugarrena ez irabazteak... horrek beste norbaitek gaintu nauela esan nahiko luke. Eta honek pixkabat pena edo ematen dit. Neri beste batzuek ere poesia landezaten gustatzen zait baina...»

J. A. Agirretxea Urrestik, "Antxeta" izengoitia erabiltzen du.

etorkizunari begira

Z. A. — Egungo Euskal Herriko kultur egoeraz kezkatuta egongo zara, ezta?

—Ba, ez gehiegi. Agustin Zubikarai idazlearekin behin batean egon nintzen. Euskaltzaindiaren batzarre batean ere bai, horrelako jendearekin mintzatzea gustatzen zait. Nik aurrera begira periodismo egin nahi nuke.

Z. A. — Beraz poesiatik bizitzeko itsaropenik ez daukazu?

—Buff... uste dut poeta lanetik egun gure herrian bizitza ezinezkoa dela.

Z. A. — Lehenago aipatu diguzu ikastetik kanpo, ingelesa eta deportea ere egiten duzula, gainera irakurri eta idatzi egiten duzu, ez zara aspertzen, dinamika honetan erretzeko beldurrik ez daukazu?

—Bai, noski aspertzen naizela. Sarritan dena uzteko gogoia ematen dit, baina lasaitzen naizenean... in-dar berriturik aurrera jarraitzen dut.

Honen edadean pipa jaten ibiltzen ginenok ez genuen stressa ezagutzen, Euskal kultur gizonak eta beren lanak gutxiago, baina Joseba bestelakoa da, bizkorra da eta bere aurrean mundu zabal eta gauzak betetako bat agertzen zaio. Elkarrik-

Joxe Martin Apalategiren eritziz, mutiko guztiz normala da.

ta bere amaierara iristen ari da eta Joseba ingeleseko klasearekin kezkatua dago: «Ba, ez naiz joango, el-karrizketa bat egiten egon naizela esango diet». Gurekin egotea nahia-go duela garbi dago.

Z. A. — Egungo poeta eta idazleen artean zein da gehien gustatzen zai-zuna?

—Bizi direnen artean Bitoriano Gandiaga eta gero Aresti. Idazle be-zala, Koldo Mitxelena asko gusta-tzen zait.

Z. A. — Eta idazle gazteen artean?

—Bai, bueno, batzuek ezagutzen ditut. Ramon Saizarbitoriaren «100 Metro» badaukat, hau nahikoa gus-tatzen zait baina Koldo Izagirre eta hoiak ez daude nere estiloan, ez zaizkit gehiegi gustatzen.

Z. A. — Beraz, zein da zure esti-loa?

—Ez dakit, pixka bat estilo natu-rala da, zerbait esan nahi duena, ez

«Enpolloia ez da, berezkoa edo dauka, famatua da» dio Andimak.

edozer gauza ipini, esate baterako-bai, ez, ez, ez, bai, ez, atzera, aurre-ra eta horrelago gauzak, neretzat horrek poesian ez du ezer esan na-hi. Askok, Arestik ere horrelakoak egiten zituela esango dute, baina Arestik gauza asko egin zituen.

Z. A. — Lehen aipatu duzun estilo hori Artzak dauka.

—Artze nere lagun handia da, Usurbilen ezagutu nuen, baina bere poesia irudia da, piramideak eta ho-rrelako gauzak egiten ditu, berari entzutea asko gustatzen zait, baina idatzia...

Keinuka, burua haruntz eta ho-nuntz bueltatuaz, detaile minimoe-netan ere fijasen da. Kasete bate-tan Amatiñoren izena irakurri du eta: «Nik hori ezagutzen dut, DEIA-

ko «Un mundo feliz» saria irabazi nuenean ezagutu nuen. Periodista karnet infantila ere badaukat, baina ez du ezertarako balio eee» esaten digu.

Gauden gelaren leihoetan ume tal-de batek futboleak jarraitzen du, be-ren zarata eta gure aurrean dauka-gunaren artean nahiko diferentzia ikusten badugu ere, gauza bakoitza bere lekuan jartzen ikasi du eta de-nen eritziz mutiko oso normala da.

Eta hau nolabait baieztatu na-hiean, bere lagun bati deitzea es-katu diogu. Esan eta egin. Bere han-ka luzeekin pauso are luzeagoak emanaz jolastokira jeitsi eta bere adineko lagun batekin datorkigu.

Z. A. — Nola duzu izena?

—Andima Lertxundi.

Z. A. — Nola?

—Andima.

Argazkilaria eta biok elkarri begi-ra geratu gara, ez diogu inondik ere ulertzen, izen hori guretzat erabat ezezaguna da, baina Josebaren be-larriak, beti bezala erne daude eta laguntzeko prest agerzen zaigu. «An-dima izena, bai, Andima Ibiñagabe-tia eta Andima Orueta idazleak badi-ra ba, bai» esaten digu seriotasun osoaz. Honetan ere mila buelta eman dizkigu eta gure lotsa mo-mentuz ahaztu ondoren Andimare-kin mintzatzen jarraitzen gara.

Z. A. — Josebarekin zer moduz konpontzen zara?

—Ondo, lagun handiak gara, bai-na bera despistatu xamarra da.

Andima mintzatzen den bitartean, Joseba, despistatu nahiean edo An-dimari lasai hitzegiten uzteko leiho-tik begira dago, baina despistea hi-tza entzun duenean guregana buel-tatu da. «Bai, hori egia da, ateraz-ten ditudan notak ere ez ditut go-goratzen. Eskerrak nere ondokoa oso zorrotza den, bestela...»

Z. A. — Eta bestela zer, oso en-poloia da edo?

—Enpoloia ez, berezkoa edo dau-ka, famatua da.

Z. A. — Eta bere poesiak gusta-tzen al zaizu?

—Bere poesiak gutxi ezagutzen ditut. Gainera poesia irakurri behar den bezala ez du irakurtzen, prosa bezala irakurtzen du.

Josebari kritika hori ez zaio gus-tatu eta guretzat bezala, Andimaren-tzat ere erantzuna badauka: «Nik zentzu reala emanaz irakurtzen di-tut.»

Antzerkia, pailasoak, rock talde bat, elkarrekin denetik egiten dute. Hau kontatzean, Andimaren pekak piztu dira. Josebak Zeruko Argia-kooi poesia bat egingo digunaren promesa kendu ondoren, herriruntz abiatzen gara. Kresala tabernan Pe-llo eta Josebarekin pote bana hartu eta jaso dugun inpresio ederraz mintzatuaz Donostiaruntz. Txemak denbora guztian: «zer mutikoa!» besterik ez du esaten.

LURDES AUZMENDI

Argazkiak: **TXEMA ORMAZABAL**

“Nolabait espresatu behar nintzen eta... poemak idazten hasi nintzen”.

Bere poesietan askatasuna, maitasuna eta natura ikutzen ditu.

bergarako u.n.e.d.

Bergarako UNED, garai bateko "Real Seminario"n.

unibertsitate ireki eta berezia

Lehenengo mendetan «Amigos del País» ziren, egun berriz UNEDeko zentru asoziatuaren irakasle eta irakasleak, Bergarako «Real Seminario» delakoan kultur lanean iharduten dutenak. Batzuk karrera bat egiten, besteak berriz, tituluren helbururik gabe, kultur maila gehiagotzen, UNEDen zentruaz gain «Aranzadi» ikastola, herriko liburutegia eta beste zenbait kultur eta giza aktibitatei babes ematen dion

Seminario honetan, Bergarako txokotik bere eragipena Gipuzkoa guztira zabaltzen duen Seminario honetan.

Bergarar batzuk, herri honek lehendik duen tradizio kulturalari jarraituz, eta jende askoren ikasketak inguruko hiriburuetara joan ahal ez izateagatik moztuak gertatzen zirela ikusirik, Etatu mailan oraindik nahiko berria zen «Universidad a Distancia» delakoari

heldu zioten. 1976ko martxoaren 30ean patronato eragitzailerik bat osatu zuten udalak eta «Promoción Cultural Vergaresa» delakoak, UNEDen zentru asoziatu bat egiteko. Ekainaren leian, Mardilgo UNEDekin konbenioa izenpetu eta aldi berean probintzia mailako erakundeekin elkarrizketak izaten hasi ziren, patronato zuzentzaile bat osatzeko. Hau, gaur egun, Gipuzkoako Diputazioak, Bergarako udalak eta hiru

aurrezki kutxek —Probintziala, Donostiako Munizipala eta Lan Kide Aurrezkiak— osatzen dute. Hoiiek dira zentrua zuzentzeaz gain, presupostu guztia ordaintzen dutenak —goian aipaturiko «Promoción Cultural» eta inguruko kooperatibek ere lagundu izan dute honetan—, UNEDen bitartez karrera egiten dutenen matrikulak Madrila joaten bait dira zuzenean. Bestalde, Bergarako zentru honen eragipena Gipuzkoa guztira zabaltu dela ikusirik, Bergarako udalak probintzia guztikoei eskatu die laguntza ekonomikoa, oraindik hau zertu ez delarik.

zer ikas daitekeen

Zentru honek ikasketa plan zabal bat eskaintzen du. Alde batetik irakaskuntza «reglatua» dago, hau da, UNEDen bitartez egiten dena; honetan deretxo, filosofia eta letrak espezialitate desberdinetan, eta zientzietako karrerak —ekonomikak, enpresarialak, fisikak, kimikak, matematikak— eta ingenieritza sartzen dira, 25 urtetik gorakoak unibertsitatera helbeko kurtsoaz gain.

Baita OHOKo irakasleak zientzi eta letretako karreratarara eta «profesores mercantiles» deituak berriz zientzi enpresariatara pasa ahal izateko kurtsoak ere. Ikasketa hauek Madrildik datozen programen arabera eta handik bidaltzen dituzten etsaminak eginez betetzen dira, Bergarako zentruan, guzti hoietan laguntzeko irakasleak daudelarik.

Hauetatik aparte, aktibitate «ez reglatuak» daude. Hauetan, ikasketa sail zabala sartzen da. Alde batetik, Euskaltzaindiaren babesean egiten direnak —D eta B tituluetarako—; bestetik kultur hezkuntza —hau bi hizkuntzak, euskara eta gaztelania, txandatzuz egiten da eta oso programa zabala du, matematikatik historiaraino, tartean artea etabar ere sartzen direla. Ikastoletan lanean arituz, magisterioko titulurik ez dutenak hori atera ahal izateko kurtso batzuk ere badaude. Eskauriatzako eskolarekin egindako konbenio baten bitartez. Azkenik, hizkuntzak —euskara, frantsesa, inglesa— eta irakasleen hezkuntzarako kurtsoak ere ematen dira.

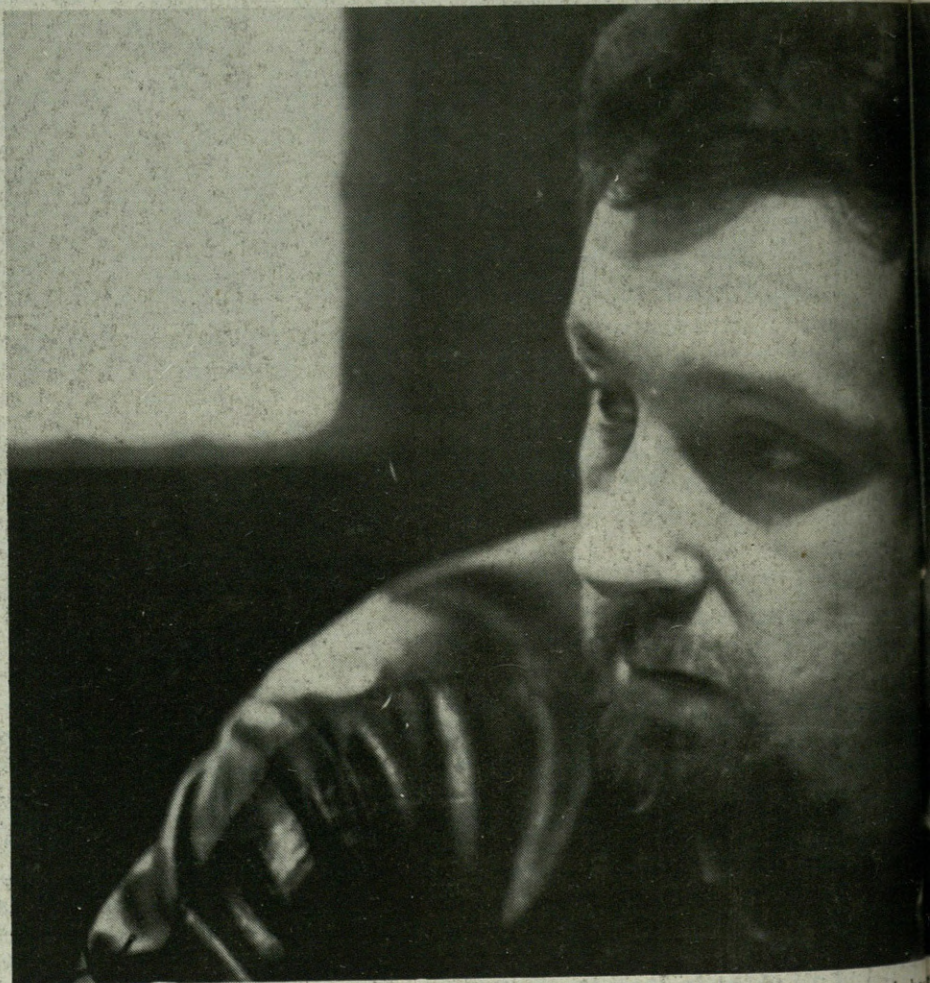
ekintza kulturalak ugari

Guzti hau kultur aktibitate ugari osatzen da. Egun hauetan Egiloren erakusketa bat dago UNEDen; gerra ondoko kartelen erakusketa, «Korapillo» taldearena, Joxe Mari Telleria, Jon Zabaleta, Xabi Otero Karlos Sanz, Llanos eta beste zenbaitenak ere egon dira, «Erakusketa 78»z gain. Antzerki taldeak ere izan dira: Orain, Akelarre, Kilikilariak, Dagoll-Dagom bartzelonarra, Irisartarrak. Denok etabar. Beste era bateko aktibitateen artean berriz, energiari buruz ospatu berriak diren ihardunak aipa ditzakegu, eta hasi berriak diren «Emakumea eta bere ingurua» gaiari buruzkoak.

Kultur ekintza hauek irekiak dira herri guztientzat, batzutarako zerbait ordaindu behar izaten bada ere. Guzti honek badu eragina Bergara eta inguruetan, eta zentru hau, karrera batzuk

Luis Bandres, Bergarako UNEDen

«Euskal Herrian unibertsital planifikazio bat behar horren barruan «universidad a distancia» delakoak betekizuna».

osatu ahal izateko baina askoz gehiagotarako dela adierazten du.

ikasle-langileak, irakasle euskaldunak

UNEDeko ikasle, ia denak, lana egiten dutenak dira, eta honelako zentru baten bitartez izan ezik, beste fakultate eta eskoletan aritzerik izango ez lutekena. Honek, adinez ere aurreratu samarrak izatea dakar, 25-30 urte ingurukoak, COU bukatu berria duten gazteak ere badiren arren.

Horregatik, klaseen ordu eta egunak lan egiten duen jende horri egokitzen zaizkio; honela, astean zehar, ilunabarrean izaten dira batez ere, eta gainerantzean, larunbat goizetan.

Gizon emakume porzentaia berriz, oso desberdina gertatzen da ikasketa batzutan eta bestetan. Magisterion adibidez emakumeak baldin badira nagusi, beste kurtso batzutan berriz gizonetakoak.

1975-76 ikasturtean, Bergarako zentrua oraindik ireki gabe zegoela, 495 ikasle zituen UNEDek Gipuzkoan. Hurrengo urtean, 1.029 bildu zituen Bergarak. Iaz berriz, 2.319 ziren, hoietatik 1.588 ikasketa akademikoetan, eta 731 irekietan (hizkuntzak eta kultur hezkuntza).

Kopuru honetatik gipuzkoarrak dira gehienak —1.843—, hurrena Bizkaia datorrelarik 352rekin, eta ia oso atzetik Araba, Nafarroa eta Estatuko beste toki batzuk.

Gipuzkoaren barrenean berriz, Deba bailadaren ondoren —792—, Donostialdea dator, 622-rekin; Urolak 215, Beterrik 120 eta Goiherrik 94 ikasle ematen dituzte (dato guzti hauk iazko ikasturtekoak dira, 78-79koak). Garbi ikusten da ba, Bergarako zentru honek, bere bailadatik biltzen badu ere jende gehiena, Gipuzkoa osoari eskaintzen diola bere zerbitzua, Bizkai-ko zenbait tokik ere, Bergaratik hurbil aurkitzeagatik edo, berea jasotzen dutelarik.

Irakasleak berriz, 60en bat izango dira; hoietatik 15 egun osoan aritzen direnak, beste

hainbeste egun erdiz eta 30en bat kolaboratzaile gisara. Lehen bi sailetatik gehienak euskaldunak dira, euskaraz jakitea baloratzen baita irakasleak kontratatzerakoan. Hizkuntzaren aldetik, eta alde batera utzita ere euskarari zuzenean dagozkion ikasketak, UNED, beste fakultate eta eskola zenbaitekin alderatuz, hoi- en aurretik doa.

etorkizunak zer ekarriko?

Garai berriak ireki dira eta UNEDen zentru hau ere pixka bat zesuma dago etorkizunari begira. Hasieratik bilatu izan du irakaskuntzaren arloan dabilten beste erakundeekin lotura, baina hori ez da erabat eman. Adibidez, Euskal Herriko Unibertsitatearen barruan sartua egotea izango litzateke normalena baina oraindik ez da horrela.

Bestalde, Euskal Herrian badi- ra UNEDen beste bi zentru ere, Iruñean bata eta Gasteizen bes- tea, baina hauekin ere ez du ha- rreman zuzenik Bergarako ho- nek.

Sorreratik duela gutxira arte erretore izan den Jesus Arpalen ondoren izendatua izan den Luis Mari Bandresen ustez, «Euskal Herrian, unibertsital planifikazio bat behar da, oraindik egiteko dagoena; eta planifikazio horren barruan "universidad a distan- cia" delakoak badu bere betekizuna». Hau ongi erakutsia du Bergarako zentru honek. Baina oraindik ezin jakin nola egitura- tuko den nahiko deslotuak eta nahasiak dauden unibertsital mailako ikastetxe guztiak Euskal Herrian. Hasteko, hoiek behin- goz erabat hemengo eskuetara pasatzen diren ikusi behar.

E. G.

behala
ak bñe

aukera ederra, galeperra

Hori pentsatu zuten Senpereko kargudunek 1978ko urrian Bergaran egin bidaiaren itzultzean. Ez genekienez Bergaran Garmendia deitu anaiek ba omen dute galeper haztegi izigarri bat, aste guziz 400.000 galeper ematen dituena. Ez dakigu sosa den ala euskotartasuna —ala biak— bainan dena den Garmendia brothersak (anaiak) sukursala bat iparraldean muntatu asmoz harremanetan sartu ziren Senpereko herriko-etxearekin.

aireatze bat aukera-kabi baten gainean

Ez dakigu botere-zaletasuna den ala herriarenganako konpromisoa —ala biak—, bainan 1979ko urtarri-lean Senpereko Kontseiluek baietza damaiote proiektuari. Berdin Dutournier jauna («j» hori jota ahozkatu), Paul izen ttipiez, alde agertzen da: lantegiak, Saran parte bat izanen du. Nork pentsatuko ote aukera ederra dela Pablorentzat, batez ere herriari zor dion hauzapezgoaren balantzea lumatzeko? Berant lotu zaio la haztegiaren defentsari dioten berberak, guk ez, ez gintezke ausart.

Eta Dutournier bere jelkidekerietan utziz eta soka tiratuz nor heldu? ... Labeguerie heldu! Beste zon-

bait kargudun, hautatu eta heien deklarazio tipoak baztertuz —euskal politikaren oihanean bide baten atxemaiteko prostituzioko mota guziei ireki diren horiek— hogeitertan bezala, bainan beste jantzi batekin, soroan xut atxomaiten dugu Mixel senadorea.

Labeguerie —biharko Ipar Euzkadiko Buru Batzarrako (botere ejekutibo handien duena, Euzko Alderdi Jeltzaile barnean, Baionako Herri Irratiak informazio saio bakoitzean hiru aldiz dioenez, lehendakaria ez ote izanen, nork daki?— ez da alferria izan. Pasiloetan eta ministroen bulegoetan iragan orduak, harat-honatek eta abarrek, baiaren ardieste-ko asko dutela lagundu erranen du Mixel senadoreak. Ez da dudarik, denek aferan bezala, orok dakite

nork, noiz eta nola etsi arazi du Parise.

Ororen buru, aitortu beharra dugu, aski berant muntatu «Comité de Soutien» delakoak ez du eraginik izan. Hain gutti! Hain gutti baiaren lortzeko! Ez pentsa biltzarrek, petizioneek eta martxoaren lehenean programatu manifestazioak norbait beldurtu dutenik. Eta baimena manifestazio-eguna baino bi egun lehenago heldu zela ohartarazten dutenak kanpotik telegidatuak dira. Jende ona! Konbentziturik gaude.

arratsalde bat senperen

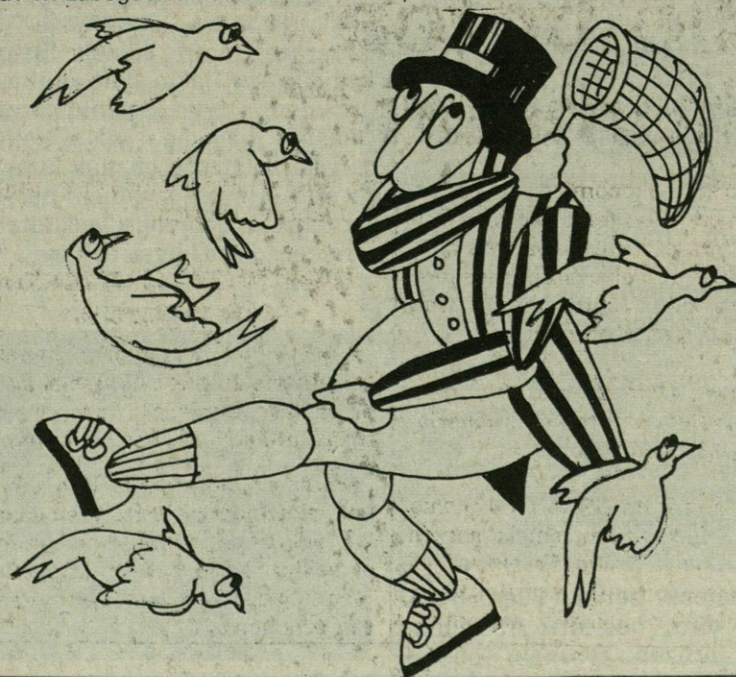
...Eta han jaso komentarioak nahas-mahas. Bi garagarno eta kafe bat serbitzen ari zelarik, ostatuko emazteak: «Bainan baja eman dute, ez zenekiten? Ez dute egiten manifestazioa. Ils ne font pas non». Eta euskara garbi eta batuan: «Zoazte zuen bordela beste leku batetan egitera!». Ostatuan ateratzean, zegoen kartela («Senperetar eta Saratarrak borrokan. Bai 45 enplegueri») ia kendua zen.

Batzordeko batek kondatu duenez, Biacabe su-prefetak zera esan zion gogor Ezponda hauzapezari: «Vous êtes content! Vous les avez vos 45 nationalistes!». Haserre bizian omen zen gaixoa!

Betiko batzordeko horrek hau ere erran zigun: «Gazteria mugitu duk, hunkitua izan duk; on duk hori kontzientzia harrarazteko». Beste batek gehiegitzen du: «Laborari sindikatoak prest ziren traktorrekin bideen blokatzeko», eta aintzinekokoak (galtzeko, jaunak, galtzeko), «Jaki-zak zer bait dela hori».

Eta kallen aferra horri amaiera emaitako horra bi bide: edo otoi bat, Beacaberi loa itzul dakion edo agur bat Atarratzetik Senperera auto-stopez jinitako xuberotar argazkilaria heroikoari. Bakoitzak berea hauta edo asma.

ASTEMA

feminismoaren historia

“zuen alderdiak emango al dio botoa emakumeari?”

Urtero urtero hainbat tokitan marxismoaren 8an «Emakume Langile»-aren eguna ospatu izan da. Hemen gure artean ez da lehenengo urtea ia hau egiten dela. Hala eta guztiz ere, feminismoaren historia ezezagun gertatzen da oraindik maioriari. Ezezaguna, esaterako, mende honen hasieran, mitinetan, sufragistak altxa eta zera galdetzen zieten hizlariari: «Zuen alderdiak emango al dio botoa emakumeari?»

Joan zen mendearen bukaeran, erdi klaseko emakumeek, kultur oinarri haundia izan arren, ez zuten bitziza

publikoan —ekonomian, politikan etabarretan— parterik hartzen. Unibertsitatara ezin zuten joan eta aita-ren babesetik senarraren babesera pasatzen ziren, autonomiarik izan gabe, beti gizonaren menpean.

Virginia Wolf-en hitzetan, gela propioa baldin bazuten ere, materialik ez hori hornitzeko.

Inglateran eta USAn radikalismo haundia lortu zuen emakumearen mugimenduak, baina Frantzia, Inglateran, Alemania eta Italia indar ahulagoz azaldu zen; are gutxia

go Estatu Espainolean eta, batez ere, Euskal Herrian.

inglaterra: garraixiak eta zigorrak

Inglateran mugimendu honetan parte hartu zutenetatik gehienak erdi mailako burgesak ziren; burges ttiki eta langileak, berriz, guttienak.

Barbara Leigh Smith izan zen lehen aintzindaria. 1866ko ekainaren 7an egin zuten botoa lortzeko lehen ekinaldia. 1.500 firmez izenpeturik joan zen eskaera hau, baina ez zuten ezer lortu.

1869an, J. M. Mill-en laguntzaz, boto munizipala lortzeko bidean abiatu ziren. Oraingoan suerte haundiagoa izan zuten, proiektua lege bilakatuz. Garaipen honek mugimendu feminista indartu egin zuen.

Hurrengo urtean «Eskolako Kontseiluetan» botoa izatea lortu zuten. Emakumeak gero eta hobeto organizatuz zihoazen. 1894ean «Asistentzia Publikoan» botoa eman eta autagai izatea lortu zuten.

Mende berriaren hasieran berriz, 1905ean, auteskunde partzialak zirela eta, Pankurst anderea —garrantzi haundikoa Inglaterako mugimenduan— eta bere jarraitzaileak, mitinei trabak jartzen eta hizlarietara beren saioak moztzen hasi ziren. Bilera bakoitzean altxa eta hauxe galdeztzen zuten: «zuen alderdiak emango al dio botoa emakumeari?» Erantzunik ematen ez bazuten, garraixia ozenkiago. Azkenean, agintariak, emakumeak handik bota beharrean aurkitzen ziren, mitina jarraitu ahal izateko. Istilu giroa gero eta indartsuagoa eta eratuagoa egin zen emakumeen artean.

Alkoholaren aurkako kanpaina ere bere egin zuten. Tabernetan sartu, botilak eta eskapareak hautsi, klienteak jo...; detentzera joaten zitzaizkien goardiak gogor egurtuz; ministroak kolpatzera ere heldu ziren. Ondorio bezala, errepresioa ezagutu zuten: «lan gogorpean» zigortzen zituzten hilabete batzutarako. Presa komuntat hartzen zituzten honek emakume gehienak haserretu zituelarik.

Gaizki ikusiak ziren gizarteko zati askotan, emakume askoren artean —beraien pribilegioekin jarraitu nahi zutenen artean— eta, zer esanik ez, ia gizon gehienaren artean.

ekintza harmatuak eta guzti

Baina aurrera jarraitu ziren, biolentziari biolentziaz erantzunez, ausardiarekin, XX mendearen hasiera hartan pertsonatza hartuak izateko zituzten oztopoak gaindituz. Azken batez ohartu ziren bide baketsuen bitartez ezin zela ezer lortu; arrazoia indarra duenaren alde zegoela.

1911ko, azaroaren 8an, «ostiral beltzean» gogor zigortu zituen politziak, presidentearen kontseilu aurrean protestatzen ari zirela. Ondo-

rioz erabaki hau hartu zuten: ordutik aurrera ahal zen arriskurik txikiena, pasatzea.

Hiru hilabetez ezagun bihurtu ziren beren ekintzengatik: sei etxe, hogeita sei negoziotako eskapareak, larehun eta hogeita buzoia, bitren etabar erre.

Feministen elkartasun hau arrisku sozialtzat jo zuten agintariak eta 1913ko maiatzaren 11n, beraien lokalak pikutara bidali, poliziak mugimenduko zuzendariak atxilotu zituelarik. Aldi berean ilegaltzat deklaratu zuten beren aldizkaria. Baina errepresio honek indartu egin zuen mugimendua, klandestinitatean lehen baino gehiago saltzen zelarik aldizkaria.

1913ko uztailaren Pankurst anderea atxilotu zuten, hiru urtetarako «lan gogorak» egitera zigortuz. Baina hogeita egunetara hark alde egitea lortu zuten feministek, Ameriketara joan zelarik. Urte horren amaieran eta Inglaterara zetorrelarik berriro harrapatu zuten eta Exeterreko gartzelara eraman. Egun berean, lo egarri eta gose grebari eman zion hasiera.

ipar amerika: gerra garaiean porrot egin

Ipar Ameriketako kolonizazioan garrantzi handia izan zuten emakumeak, baina hura bukatuz gero, etxekoandre, emazte eta ama izatera itzuli ziren, bizitza politiko, sozial eta kulturaletik aparte.

Botoa lortzeko lehen ekinaldian 6.000 sinadura bildu zituzten eta kamara legislatiboan aurkeztu; han diputaduen irrifarre ironikoa besterik ez zuten jaso.

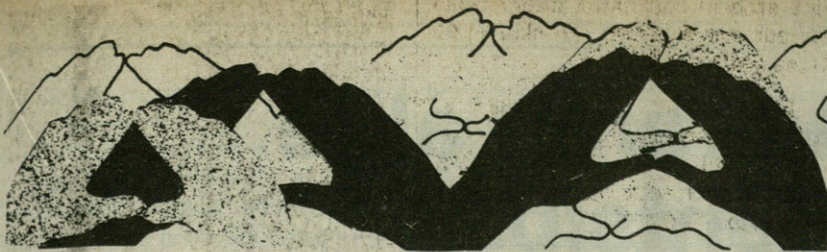

Gerra zibilean laguntza eskatu zitzaien eta parte hartu zuten. 1886ean esklabu, beltz etabarrek lortu zuten botoa emateko eskubidea. Emakumeei berriz ez zitzaien eman, eta ordurarte esklabuek zutena baino egoera txarragoan geratu ziren.

Horrela, auteskunde garaietan botoa ematera joaten hasi ziren zenbait estatutan, boto hauek baliorik ez zuten erren noski. 1896ean, lortu zuten botoa emateko eskubidea, ia borrokarik izan gabe, Woming izan zelarik eskubide hori onartu zuen USAko lehen estatua. Estatu Batuetako hiriburuan 1910ean iritsi zuten eskubide hori, erreferendum baten ondoren.

Garai hauetan industrializazioa iritsi zen eta honekin emakumeak etxetik atera eta lanaren munduan sartu zen. Industrializazioarekin batera mugimendu sozial eta politikoa ere hasi ziren. Seneca Fallsek «Manifestu Komunista» argitaratu

zuen. Ikuspegi berri bat azaldu zen munduaren ikuspegiari dagokionez; politika, sozial eta ekonomi mailatan.

Emakumeen lehen elkarteak, «Emakumeen Elkartasuna» hasieran, eta «Emakumeen Elkarrekin Politikoa» geroago, deitu zen. Hauek manifestazio haundiak eta bilera zaratsuak antolatuz —sufragioaren aldeko emakumeen martxak— o s p e haundia lortu zuten. Baina USA gerran sartzean, mugimendu honek porrot egin zuen.

frantzia: sozialistekin baturik

Frantzian, iraultza burgesa gertatuz gero, aldaketa sozial haundiak izan ziren; emakumeen klub eta elkartearen bitartez, mugimendu desberdinak sortu ziren. 1848an, iraultzaren momenturik hoberenean, emakumeek berdintasuna eskatu zuten gizartearen arlo guztietan. Momentu horretan hasten diren independentzia ekonomiko eta politikoa- ren aldeko borrokak ez dira ia amaituko.

1815ean, estatu kolpearen ondorioz, mugimendu sozialista eta feminista pixka bat geratu ziren. Gidariak eta borrokalari ezagunak kanpora ihes egin beharrean aurkitu ziren. Hemendik aurrera mugimendu feminista sozialistarekin baturik ibiliko da.

1868an legeztatu egin zituzten emakumeen elkarrekin hurrengo urtean hasi zirelarik ekintzak, baina 1946 arte ez zuten botorik izan; IV Errepublikaren Konstituzioan onartu zen hori. Ingalaterra, Espainia, USA eta Hego Amerikako errepublika batzuek lehendik ia lortua zuten.

alemania: feminismo nazionalista

XIX mendearen bukaeran sortu ziren hemen feminismo sentimental bat. L. Otto-k —Alemaniako lehen feminista— eskaera bat egin zuen:

bere herria emakumeentzat aldatzea. Bere feminismoa nazionalista zen. Sozialistek ere sexuen berdintasuna eskatzen zuten.

1892an, Partidu Komunistaren kontseiluetan Klara Zetkin sartu zen. Pixkanaka emakume langileen elkarrekin hasi ziren sortzen. 1914ko gerraren ondoren lortu zuten botoa eta bizitza politikoa sartzen hasi ziren emakumeak.

italia: erligioak ekarri zuen zatiketa

Hemengo mugimendua goiz hasi zen, Frantzia, Portugal eta Espainia-koa baino lehenago, baina apala izan zen, Ingalaterrakoaren indarririk izan gabe. Faxismoaren garaia arte ez zen azaldu lehen feminista: Ana M. Mozzoni, emakumearen eskubideen alde —botoa, berdintasuna etabar— borrokatu zen.

1871etik 1888 arte zazpi lege proiektu aurkeztu ziren, baina denak atzera bota zituzten. Beste feminista bat Ana Kuliscioff izan zen; honek borroka soziala eta feminista baturik ikusten zituen eta honela ihardun zuen.

Mugimendu feminista hedatzen zihoan neurrian, emakumea etxetik ateratu zen, fabrika, ofizina pribatu eta publikoetara lan egitera. Estatuari interesatzen zaien hori, merkeagoa gertatzen bait zaien.

1908an, Italiako emakumeen kongresoa ospatu zen eta honekin sufragisten mugimendua ofizialki kontutan hartua izan zen. Azkenean er-

ligio arazoarengatik zatitu zen mugimendua, emakume kristauak alde batetik eta laikak bestetik joanez.

espainia: kultur eza eta lotsa

Emakumeen kultur maila apalak eta gizarte tradizionalak mugimendua ahula izatera eragin zuten hemen. Emakumeak dependentzia ekonomiko handia du gizonarekiko, Catalunyan ez bazen ere erabat horrela gertatzen. Honela, hasierako feminista gehienak erdi mailako klasekoak ziren eta ez zuten ikasketa haundirik, ez bait ziren unibertsitate-tertera joaten.

1820ean hasi ziren lehen elkarrekin: «Etorrizuneko emakumea» eta «Progresiva femenina», biak Bartzelonan; «Emakumeen elkarrekin nazionala»-k berriz, sukursalak zituen probintzietan. Madrilen «Liceum Club» sortu zen; presidentzia Victoria erreginari utzi zioten.

Espainiako feminismoaz honela idatzi zuen Del Campo Alangek: Gure feminismoak ez du mugimendurik osatu sekulan, beti lotsati antzera jokatu du eta gure emakumeen ezaugarri nagusia etsipena izan da.

Politika alorrean emakumeak II Errepublika arte ez ziren azaldu; Victoria Kent eta Clara Campoamor izan ziren lehenetakoak. Errepublikak garaian botoa eta dibortzioa lortu ziren, baina lehen esan dugun bezala, dependentzia ekonomikoak eta kultur oinarri eskasak eraginda, benetako askatasun feminista ez zela planteiatzen esan dezakegu.

1937an «Emakume libreak» eta «Emakume antifaxistak» deituriko taldeak osatu ziren, CNTri atxikia lehena eta PCERI bigarrena. Elkarrekin hauek sortu baino lehen partidu eta sindikatoen barruan ere borrokatu ziren emakumeak: Federica Montseny, Dolores Ibarruri etabar.

Botoaren eskubidea izan arren, ezkerreko alderdiek ere, gizona eta seme-alaben baitan eskatzen zioten botoa emakumeari, sekulan ikusi gabe hau pertsona autonomo eta problematika propioduna bezala. Garai hartako propaganda lekuko: «Zure seme-alaben ogiaren alde», «Zure etxekoan maitasunagatik...».

MARI CARMEN,
LEANDRO,
ASUN PAGES

euskararen alde ofentsiban

Oraingoan, Euskadiko Alderdiei akulua sartzera nator. Beste Alderdi-entzat (burua Madrilen eta gorputza Espainian daukatenei), nik ez daukat zer esanik.

euskararen arazoa

Galdera batek argitzne du, goitik behera eta ezkerretik eskubira, euskararen arazoa, darabilgun gaian:

«Izan ote daiteke Euskadi osoaren gobernantea, euskaraz bakarrik dakien (egingo duen) euskalduna?»

Ez zalantzan egon, ongi irakurri duzu: euskaraz bakarrik.

—Gaur ez— da erantzuna, zoritxarrez. Ezin daiteke Euskadi osoaren gobernantea izan, euskaldun askorekin hartuemanetan iharduteko, euskarazko interpretearen beharrean aurkituko litzakeen gobernantea, erdaraz ez jakitearren.

Hori horrela izanik Euskadin, gure euskararen sorterrian, nolatan auzartzen da inor beste galdera hau egiten ere:

«Izan ote daiteke Euskadi osoaren gobernantea, erdaraz bakarrik dakien (egingo duen) euskalduna?»

EZ, EZ eta EZ.

euskadin euskara da maitagarria

Beste aldetik, euskararen eta erderaren artean, dena dago euskararen alde:

— euskara da euskal nazioaren osagaia, eta ez erdara.

— euskara dago laguntza beharrean, eta ez erdara.

Euskararen arazoa garbi garbia da.

Norbaitek esango du, euskaraz bakarrik dakienik ez dagoela Euska-

din. Hala izan daiteke. Ia noiz gertatzen den erdaraz bakarrik dakienik ez egotea.

Baina gauzak ez dira aldatzen, euskararen alde ez bada. Egitez, gobernantetzat biak berdinak dira, bakoitza bere bidetik. Baina jakitez, euskaraduna eta baita erdaraduna egokiagoa da, gauza gehiagoren berri konprenitzeko gai litzateke eta. Hala ta guztiz ere, halako euskaraduna Euskadi osoaren gobernantea, ez. Nondiz nora bai bestea?

giro ilunaren kausak

Euskararen arazoa erraza eta garbia da. Zergatik dago gaur horrenbesteko giro iluna?

Lehenbizi, arrazoi hau aurkitzen dugu «...teniendo en cuenta la realidad socio-política de Euskadi...».

Hor esaten digute, euskaradunok minoria garela. Baita ere Euskadi Espainian minoria da. Espainiako errealitatepean makurtu beharko ote dugu burua? Zertarako esan «Gora Euskadi askatuta» edo «Gora Euskadi independentea»?

Alderdiek maioria/minoriaren arrazoi hori erabiltzen uzten dute isil isilik. Baina azalezko arrazoi hori, beste ezer baino gehiago faltsua da, euskaraz ez dakitenei akusazio faltsua egitea denez. Besteek euskara onartzen ez dutela eta, norberaren agente gose iluna ezkutatzeko dihardu arrazoi horrek.

benetako arrazoa

Arrazoi sakona beste hau da. Daramaten dinamikan, euskararen defentsa ez dute usten eraginkorra denik, botoak pilatzeko. Zergaitik?

— Ohartu ordurako, buruzagi asko euskara ez duena delako. Eta lider mitodun edo izendun behar direla botoak lortzeko pentsatzen dute.

— Erderaz eginez, gizaki gehiago kamelatzen dela usten dutelako (kontra ez jarri eraziz behintzat), batez ere euskara ez dakitenen artean.

Hori da dena. Efikaziaren bila, euskara eta euskararen nortasuna saltzen ari dira. Horrenbesteko egia da, bai.

mingarriena

Esandakoa ez da oraindik negargarriena. Nahiz eta gauza guztien ginetik agintea maite, euskara ere benetan maiteko balute, ez lirake joku beltz horretan eroriko. Zeren, maitasunak asko erakusten du. Eta kasu hontan, euskararen alde egotea Euskadin, botoak pilatzearen alde egotea izan daitekeela erakusten du.

bide onurakorra euskararentzat

Euskaraz ez dakitenak ere, euskaradun gobernanteen alde daude, ezeren dudarik gabe. Gauzak apur bat argitu beharra besterik ez dago, maitasunak ematen duen begi argiaz jokatzu. Jarri dezagun slogan hau:

«Euskaraz bakarrik egingo duen gobernanterik ez.

Erderaz bakarrik egingo duen gobernanterik ez.»

Nork ipini dezake zalantzan, euskaraz ez dakitenen ehuneko 99-ak ontzat emango lukeela slogan hori?

Slogan horri jarraituz jokatu-ko lu-keen Alderdiari, ez genioke euske-
raren aldeko programarik ere eska-
tu beharko. Gobernanteek eta Par-
lamentariek euskaraz eginaz inter-
preterik onartu gabe Gobernuan eta
Parlamentuan, euskararen edozein
moduko programaren buru, legamia
eta indar paregabe bilakatuko li-
rake.

Baina programalaria euskaraz jaki-
teko baino alferragoa eta arduraga-

beagoa baldin bada, horrelako ho-
rrek adarra joko digu euskararen al-
deko programa zoragarriak eskei-
niz.

Beraz, denbora gutxi barru jakin-
go dugu, banan banan, zein ari den
euskara jasotzen eta zein honda-
tzen. Kontuz, ba.

Euskararen arazoa, praktikan da-
tza. Eta, batez ere, goiko mailan ari

direnen praktikan. Legeak eta pro-
gramak berriketak dira, besteak
izarditan jartzeko badira norberak
maite ez duena ikasten.

Horregatik gure oihua: Gure go-
bernanteak, euskaradunak gero! Ja-
kinean gaude euskeraz ez dakiten
gehienak horren alde daudela.

Gure Alderdien buru nagusiak, ez
ote alde?

JENARO GARATE

zure botoa euskarari

Auteskunde giro honetan gu ere
plazaratzen gara, ez goaz gauza be-
rririk adieraztera, baizik eta gure
nortasunaren urrezko giltza dizdira-
tzera. Ea botoak ezin pilatuz dabil-
tzanak izutzen ditugun.

BAI EUSKARARI taldeak bere egi-
taraua azalduz zera adierazten du:

1.º — «Euskal - filologiaz, euskal -
-edestiaz, euskal - folkloreak, gure
erriaren agerkari guztietaz ekin die-
te, bañan beti erderaz. Euskerak ez
du iñoz ere batzarre orietan bere
arpegi ederra erakutsi; alderantziz,
noragabe eta eskale ibilli izan da
iakitun erdel-zaleen artean zapuztua
ta baztertua».

2.º — «Beste alde batetik, hizkun-
tzarekiko leialtasun jatorrago bat
eskaten diegu oraingo abertzaleei,
batez ere amodio platonikoetatik
egintzetara iragan dedila zaletasun
teoriko hau». Bide bazterretako hor-
ma pintatuak dira gure izutasuna-
ren gaia. Agur eta Agur t'erdi dira
gure politikoen hitz jario aberatsak
jendaurrean. Bai Euskaditaz, bata-
sunaz, ezkeraz, abertzaleatasunaz er-
deraz ari zaizkigu? «Zertarako eus-
keratzaz erderaz iardun?» «Garai
ori ioana da, ta oraingo euskal iaki-
tun gazteek olakorik ezin dezakete
egari». Ba haxe dakarkigute gure
abertzaleek, hitz hauek jaulki ziren
garaiko urtean bezalaxe (1955).

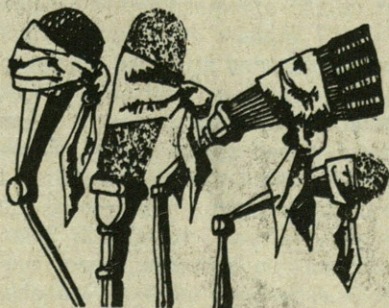
3.º — Guk, BAI EUSKARARI, tal-
dekook haxe esaten dizuegu:

«Euskalariak baino areago euskal-
dun eta euskaltzaleak behar ditu-
gula». Gurekin bazatoz, lan eginaz
ez duzu damurik izango. «Erotuta
gaudela esango dute zenbait iaki-
tun erdeliarioek». Beste politikariei
zera esaten diegu: «Ikusi dugu zuen
gurbiltasunak, zuen zuhurtziak nora-
diño eraman dituen gure aberri iz-
kera eta gure erria (...) Zuen zu-
hurtzia txurikeri utsal eta ilgarria
baita, gure zorotasuna berriz, eus-
kera indarberrituko duen kementa
oldarra».

4.º — BAI EUSKARARI taldeak ere
adierazi eta era berean haxe sala-
tu nahi du:

«Azken aldi auetan, ordea, aber-
tzale askoren artean ez da ageri
len-aldietako euskaltzaletasunik. An-
txiñakoei negar eragingo lizkieken
gertari asko ezagutzen ditugu, aber-
tzaleen artean gertatuak, euskarari
buruzki gartatuak».

Aipatze gogoragoak egin ditzake-
gu bainan...

«Ono genekigun esakera batek
maiteen ditugunak naigabetuko zi-
tula eta ala gartatu da... Ez da goxo
maiteen ditugunak iotea baina noi-
zipein bearrezko gertatzen da go-
goz bestera ere».

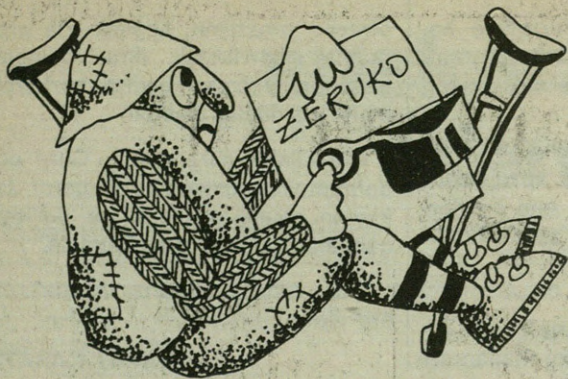
5.º — Eta bukatzeko, zehatzak izan
nahi ta hau esaten dizugu, gure
hautatzaile agurgarri horri:

«Aurrerantzean, euskeraz bakarrik
idatzi nai dugula, eusko-gogoaren
barne-muñetaraño eldu gaitezen:
askatasunaren giltza galdu bai du-
gu, euskera galdu ezkeror; eta bere
izkera galdu dun erriak, erre berri
eta zindoan artean bizitzerik ez du
artze. Soñiez iñoren morroi, gogoz,
ordea, bere buru-yabe dan erria,
iñoz ezpaita iñoren yopu izango,
naizta egoera lazarriena izan».

6.º — Gure egitauren hurratsak
jarrai nahi dituenak eta hobeto sa-
kondu, irakur beza, mesedez JAKIN-
-13 an Joseba Intxausti-k idatzi duen
ZAITEGI eta «EUSKO GOGO» ia-
na. Bertatik hartuak dira hemengo
lerro gehienak. Baldin gaur egun
JOKIN ZAITEGI bizi izan balitz a zer
nolako hitz jarioa eskeiniko zigun,
hemengo gizon askorentzat ezten-
garri eta salagarri.

GORA EUSKERA !
ZATOZ EUSKARAREKIN !
ZOAZ EUSKERAREKIN !
BOTA ZURE BOTOA !

Gain-Argi

gora bihotzak!

Zeruko Argiako lagunok: Lagunak deitzen zaituet, bai, nahiz zuekin oso ados ez egon. Ez dakit zergatik izango den, baina badirudi bel-durrez josirik zaudetela. Euskararen defentsan ez zera-tela izan oso trebeak esan beharra daukat.

Beti negarrez ibiltzearekin ez da ezer lortzen. Hori da nik esan nahi nizuen lehen gauza. Eta zuek badirudi

hori egitetik aparte bulego-txoan ezkutaturik egotea besterik ez dakizuela. Pentsatu beharko zenuteke astekari hori, euskal astekari bakar hori, ez dela taldetxo baten patrimonioa, euskaldun ororena baizik, eta guztiok dugula eskubidea bere defentsan lan egiteko.

Utzi negarrak alde batera eta ekin borroka garbian. Kaleratu arazoa. Altxa ahotsa eta esan argi eta garbi

edozein alderdi, koalizio, indar ekonomiko eta sozialei Euskal Herrian euskara behar beharrezkoa dela, bestela gureak egina duela!

Zuek jakingo duzue zein diren metodo hoberenak kaleratze hori lortzeko. Ez ahal zarete ba komunikabideetako profesionalak? Bideak bilatu eta hasi Hori da lehen gauza. Ikusiko duzue laister zenbat jende hartzen duen bere gain borroka berbera. Eta guztiok bat egiten badugu euskal prentsaren defentsan, aber nola esango dizuen inork ezetz, propagandarik ez dizutela eman behar, diru laquntza ezin dela horretan galdu.

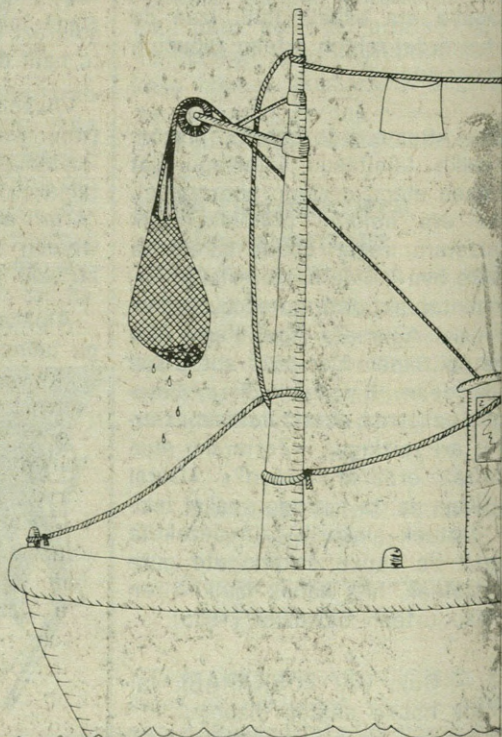
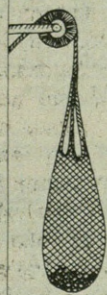
Denak baturik, euskal prentsaren alde gauden guztiak bat eginik, lortuko dugu hau indartzea. Ez bakarrik zuen astekariaren etorkizuna, beste berri batzue-na ere. Eta orduan gauzak hobetoago joango dira gure herri honetan.

Bainan garbi dago ekintza hau ezingo duzuela bulegoaren barrutik indartu eta berpiztu. Irakurleak ere parte hartu beharko genduke. Eta ideia bezala eskaintzen dudana hauxe da: irakurleak Zeruko Argiara idaztea bururatzen zaien metodoak adieraziz. Honela, denen artean eratuko genuke zeregina eta gauzak errazagoak izango ziren.

Nere ustez zuek eskaini beharko zenuten edia hau, bainan antzeko asmorik sumatu ez zaituztenez, nerea botatzera ausartu nahiz. On-do iruditzen bazaizue kontent eta bestela or konpon!

ITZIAR GOÑI

m.artola

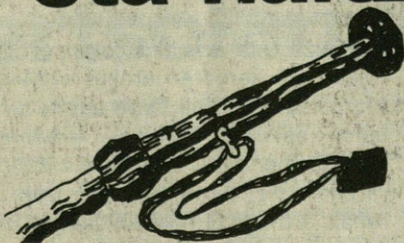

hitzak eta haitzak (II)

Anito grekotar demagogogoak ez zuen bere hitza besterik, eta halaz ere, bereganatu zuen herria, Socrates maitagarriari zikuta zelako pozoina edan erazteko. Hala azkendu zen Greziako gizonik haundiena. Zer ez ote genun egingo orain ditugun irrati, prentsa eta beste bideez baliaba gintez!

anitoren gisan

Badugu alemaneraz hitz bat, Siegfride, Sieg (garaipena), Fride (bakea). Hitlerren garaian, aleman garaipenaren bidez lortutako bakea esan nahi zuela. Alderantziz, Siegerfriede —delako hitzak esan nahi zuen, Aliatuek jarritako bakea. Garai huntan ditugu, duda izan gabe, Hitler eta Goebbelsen erakaspenik haundienak hizkuntza eta hizkeraz erabiltzeko teknikez. Hitz berrien bidez, eta hitz zaharrei zentzu bakar bat emanez, behar zuen giro berria eskuratzen zuen nazismoak. Leialtasun eta gorroto sendimenduak azkartzen zituen eta halako atmosfera

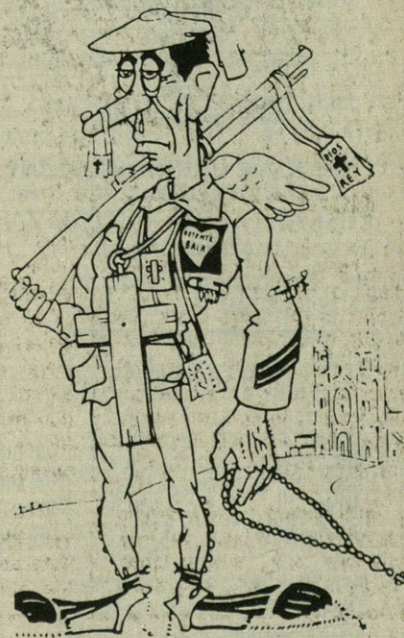

beroen, norberaren bereizgarriak bigarren edo hamargarren maila batean utzi, zientziaren izenean sarraskiak eragin, talde etniko osoen zapalkuntza (eta nola ez klase langileena?) irmotu. Hitz, kasik berak, ditugu Aberria, Familia, Tradizioa Jabetasuna... Xile, eta beste herri-tan gobernamolde «berezi» bat ezartzeko bidea aisekitu zutena.

kuraioz izan

Ez dira hitzak, xoilik, noski. Hitzek adierazten dute aspalditik, aldez edo moldez, erakutsi digutena edo gure baitan, ez badakigu ere, duguna. Borroka latz batek eskatzen digu jende gogorra, ustelduraren kontrako sinboloa izan ditekenean. Apezaiek bezala, edaten ez badu, mendizale eta kirolzale ona bada, andregairik gabe hobe, beste militantzietan ere, bizitze heroikoa, gerla ea edertasuna maite duena. Bada film bat 1934.ekoa A. Ablasetti-rena, «Vecchia Guardia», hartan emakume burjes batzuek squadristi (gazte faxistak) batzuk ikustean bere etxeko leihotik, zera esaten dute: ¡Zeinen italiano pollitak!». Hemen ere, horixe nahi luke gure «Ahuntza», «La Voz»-en egindako deklarapen haietan, «Unos ertzainas que las chicas se vuelven a su paso».

Kuraia behar dute borrokariek, «vivere pericolosamente» italiar faxisten esaneraren arabera. Ez dute printzipio haundirik behar, hiru besterik: «sineztatu, obeditu, gatazkatu». Hortarako gazteak ditugu hoberenak, eta gaztea ez denak, hauen bidetik joan beharko, indarra, bortxa eta balentriaren kultoa maila gorenean dugularik. Deporteen bidez ehri osoak ospatuko du «kanpotar ekipoan» kontrako garaipenak. Bidebategi urteen zehar pairatutako infirmitate sendimenduak ostenduko di-

ra xobinismo eta balore berrien bidez.

saindu eta bandidoak

Bilentziak funtzio baikorra hartuko du prozesu hauetan. Nolabait ebasle zenbaitekin gertatua ikusten dugu berriro. Zenbait ebasle, Haidukak bezala Balkanetan, bere landronek-riengatik ezagunak, mementu batetan «bandido nazionalak» bezala hartu ohi dituzte jendeek, eta lehen gaizkile zena onerizpe loriapen katu orain. Hauen egintza odolzalea badugu ere, justiziazkotzat joko du herriak, 1774.ean, Lwok-eko fraileek diotenez, Oleksak, bandido kapitainak hil zuen Konstantin Zlotnicky, hil baino lehen erre egin zuen eta ikatz errean artean sartu bere larrua. «Ez dut nahi bahirik zure arima baizik», esan omen zion, Konstantin Zlotnickyk dirua eskeini zionean bere bizitzaren truke. Esan dezagun azkenik, torturadore haundia zelakoan, hil zuela Oleksak Konstantin.

Saindu eta bandido historia haue-tan badugu sinesmen bat arras hedatua. Garai zenbaitetan izan zena

zeruko ARGIA

EUSKALDUNON ALDIZKARIA

lehengo
oraingo
eta
betiko
astekari euskalduna

HERRIAK HERRIARENTZAT EGINA EUSKAL TALDE GUZTIENTZAT ZABALIK

HARPIDETZA

Barruan	2.300 ptz.
Estatutik kanpora	2.900 ptz.
Airez	4.400 ptz.
Salmenta	60 ptz.

Zeruko Argia
Okendo 22
DONOSTIA

Jaun-andreok: astekari hau astero
nahi nukeela adierazi nahi dizuet
orri honen bidez.

Izena	
Deitura	
Helbidea	
Herria	
Prob.	
Adina	
Ogibidea	
C/C. Nom.	
Zenbakia	

eskuratu behar dugu, berriro. Hola ikus genezake nola epoka batzutako deabru eta jainkoak gidari batzuren beharra besterik ez zela eta horixe bera aurkitzen dugu orain zenbait mitinetara goazenean, hantxe ikusten duguna gure nahia pertsona bihurtua baita. Ez nolanahikoa, gainera, baizik eta borroka baten eredu, iragan eta geroaren erakusle. Mago eta belagile horiek, bere aginte synboloa eskuan, Thomas Carlvleren moduan pentsatu bide dute: «Ez dira bada, bizi diren, edo bizi izan zirenak, armada bereko soldadoak, zeruaren gidaritzapean lerratuak, etsai bera gatazkatzeko, Errua eta Ilunpetako erreinua?» Historia erliiios drama haundi batetan bihurtua ikusten dugu.

zeremoniak

Orokortasun mundu huntan gure bizimodu guzia kutsatzen eta murgiltzen da ritoen unibertsuman. Zehatzak eta beharrezkoak. Hauzokoa agurtzea ere rito politikoa dugu. Ez da txiripaz, zatiketa politiko baten lehen ondorioa zenbaiti agurra kentzea izan dela. Talde batek, gastronomikoa izanik ere, ezin baitu permititu bere barruan pertsona kutsatu bat, edozein desbideratze bati emana.

Primitibo diren zenbait herrietan, aitzitik, beste guziengandik erizpide desberdinak dituenak, tribuko gazarik sakratuenen aurka badira ere eskubide guziak dauzkate, areago dena, besteek irri eginen diete, agian, «herexe» hauei bainan inolaz ere zapalduko edo zokoratuko. Bestelakoa dugu saindu eta «desbideratuen» gizarte huntan diferentki pentsatzen dutenekiko guk dugun jokabidea.

ereduen beharra

Mitoak historia sagaratu bat kondatzen digu. Horregatik da gertakari hori gure bizikeraren eredu: «Egin behar dugu Jainkoek eginzutenez Hasieran», dio hindutar textu batek. Guinea Berrian itsasoratzen den kapitaina Aori heroe bezala egiten du. Aori bezala begitarte belztua, halako jazkera eta iduria eta keinu berak. Hala uste dugutienik, bera baita beste Aori bat. Gure herrian, luzatu gabe, ostatuan gaudela ikusten

dugu maiz, gazte bizardun, baikudun edo anorak deramala, xapela, ibilkeratinko, eta, ausart «bi beltz» eskatzen. Nola ez oroitu eta gonbaratu beste egoereki, areago, Imanol Uriberen azken filmea ikusia badugu?

Ukagaitza genuke hortan talde baikoitzaren, herria dela, erakunderen bat dela, identitate ikurak, sinboloen garrantzia: banderak-ikurrinagatik hildakoez pentsatzen ari nintzen orain, haren aldeko borrokan, gerlan eta gero, eta haren kentzera zihoaiztenean heriotzea harrapatu zuteneak urte gutti delarik; kolore berezi zenbait, harmarriak, himnoak eta bere indarra «Kantu magikoez—dio Ovidiok— eskuratu dezaket, hilargia zeruetatik jeits eraztea ere». Gudu-kantetako, epoka guzietan, esanen didute, heriotza ez dela ezer aberriaren askabidean gertatua izan bada. «Gogoan zaitugu eta jasoko dugu zure argia, zure bidetik goaz, erortzen banaiz hartu nire izkilua...»

arrano beltza ona da bainan...

Beste ikurren artean medailak, insigniak, eranskailuak ez dira makalenak. Atochako judizioan, kasu batez, juzkatuetariko bat agertu zen medailez horniturik eta aldi berean erakusten bere Errusiako kanpainaren zauri-arrastoak. Duela bi urteko Hormaspraykoak bazekien ederki guzi hunen eta, beste neurri batean, pintaketan funtsa.

«Nazional» deituriko ezaugarrien artean solidaritate sinboloek alimailiren bat hartu ohi dute. Hala Sobietar Hartza Ingeles Lehoina (Athletikoarena, bestetik, bandera ingelesaren tankerako ikurrinaz kanpo, abandotar batek asmatua, hain baitira ingeles-zale gure bilbainoak), Kanadako kastorea, Estatu Batuetako Arranoa, Hitlerren garaiko Alemaniaren erabilia, Inperio Arrano hura, berrikiago Francok sartua Españako harmarrian, eta aspaldi—omen— gure Arrano Beltza fama-tua, Nafarroako Erresuman. Arranoa, indarra eta hegazti lapurren sinbolotzat harturik, nonbait, Baionako bi untzi piratek, Lafargue eta Harysmendi kapitainenak, ereman zuten izenaz 1757.ean eta 1976.ean.

(JARRAITZEKO)

J. L. AIALA

kultur idatzia eta bertsolariak

Baldako bertsolarien txapelketa nagusiak zenbait kezka eta galdera sortu dit, eta hoietzek kanporatu nahi nituzke hemen, ahal dudan argienik adieraziz.

Gehien kezkatzen nauen puntua aipatuz hasiko naiz: literatura idatzia-
ren eta ahozkoaren arteko harremanak.

Ongi dakigunez, beste herrietan ahozko literatura ia osorik galdu den bitartean, Euskal Herrian bizi-
rik jarraitzen da, batez ere bertso-

laritzari esker. Hala ere, badakigu, aspaldi hasi zela literatura idatzia-
ren eta, oro har, kultura idatzia-
ren eta honi dagokion memoria bisuala-
ren eragina bertsolaritzaren eta me-
morია ahozkoaren baitan. Baina era-
gin horren hedadura eta sakontasun
neurrian ikusten dut asuntza nik
orain. Bertsolari batzuek ez ote
da eragin hori nagusitzen hasi az-
kenaldi honetan? Honen kezka eta
susmoa hazi egin dira neregana Bal-
dako saioaren ondoan. Eta gainera
Amuriza eta Jon Enbeitaren zenbait

deklaraziok zuzenki eman diote no-
labaiteko erantzuna niretzat oso
kezkarri den puntu honi.

Urtarrilaren 9ko DEIA-n elkar hiz-
keta bat egiten zuen «Euskal Deia»
orrialdeko idazleak Xabier Amuriza-
rekin eta honela zioten:

« Deia. — Bertsotzale argi eta er-
nea konturatuko zenez, bi ezauga-
rriok behintzat izan dituzte Amuri-
zaren bertsoek; huts teknikorik ez
duzu egin eta euskera batu-batua
erabili duzu zure bertsoetan.

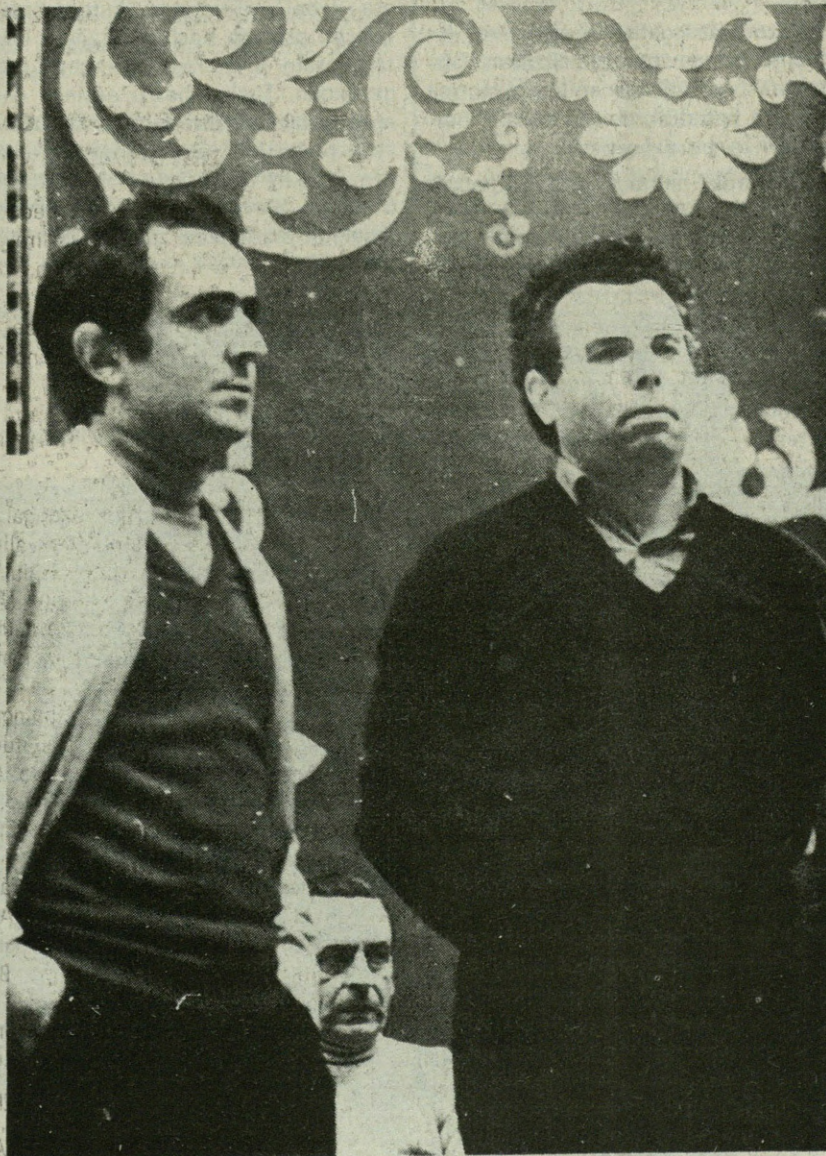
Amuriza. — Egia da. Lehen pun-
tuari dagokionez, huts teknikorik
ez dudala egin uste dut; neurriak,
etenak eta rimak ondo erabili di-
tudelakoan nago, bi aldiz lizentzia
batzuk (usua-usoaren orde, etab.)
erabili baditut ere. Baina, oro har,
idatziko nukeen bezela kantatu du-
dala uste dut, eta hori publikoa-
rentzat asekinge dela ikusteak
asko pozten nau gainera. Bestetik,
eta hori ere egia da, euskera batu-
batuaz eman ditut nire bertsoak...

Deia. — Zelan ikusten duzu ber-
tsolaritzaren geroa?

Amuriza. — Mundua bera beze-
la, bertsotzalea eta bertsolaria be-
ra ere aldatzen doaz. Bertsolari
mundu eta kulturak jarraituko du
baina beste jende klase batek ere
etorri beharko du, batipat litera-
tura inguruko mundutikako jen-
deak, nahiz eta honek klasikoan
bizitasun eta eztena galtzeko arris-
kua, hau da, naturalidade direk-
to hori galtzeko arriskua berekin
izan... »

Aurretik urtarrilaren 8ko EGINen
honela zioen Jon Enbeitak:

« Nire ardura besterik izan duk,
bertsoa olerkiarekin lotzea... He-
men Bizkaian urriago gaituk ber-
tsolariak eta Gipuzkoako tradizioa-
gatik edo harako joera diagu. Kan-
tatzerakoan eta nik gipuzkera li-
buruetatik ikasi diat. Hizkuntza,
beraz, nolabait landu egin eta

olerkarien bideak bertsotan erabili nahi izateak irudi berriak, esateko erak lantzea eskatzen dik eta lar zailegiak ateratzen zaizkidak askotan bertsopak... Gure bide hau (Amurizarena eta berea) soluzio izan daiteke gaurko egoeran. Neri, noski, hik dioan modu tradizional hori asko gustatzen zaidak. Eta zailena ere, agian, bertso sinpleak eta onak egitea duk. Gaur, ordea, liburutatik jasotzen dik kultura mundu guztiak eta bertsolariak ere eskolatua izaten saiatu beharko dik, eskolatua hizkuntza mailan esan nahi diat batipat. »

Geroago, urtarrilaren 18an, mahai inguru bat ospatu zen Donostiako A.K.P.ren hitzaldi aretoan, bertsolaritzari buruzko aste bati bukaera emanaz. Tarteko zen Amuriza eta honela zioen:

« Nik daukadan pozik haundiena da Donostian, eta Gernikan, eta Arrasaten, euskara batuan eginik, eta gainera euskara literarioan, esan nahi dut, idazten dan bezala kasik kantatuta, eta hortara joanda, herriak, bildu ziren 4.000 horiek earki entenditu zutela, eta euskalkietan egin bagenu, nik bizkaieraz egin banu, Baldan 4.000 tik hiruk etzidaten ulertuko erdirik... »

Bi puntu daude ongi berezi beharrekoak deklarazio hauetan: hizkuntzarena alde batetik eta literatura-rena bestetik.

Nahiz eta oraindik ofizialki hasi gabea izan hizkuntza hitzeginareen batasun bidea, ondo egon liteke agian hortik ahaleginak egitea, baina kontutan eduki behar da bertsolaritzak horrekin ez ote duen asko galduko: elipsiek eta ematen dioten azkartasuna, grazia, etabar. Merezi luke arlo honek polikiago aipatzea hemen, baina literaturarena da oraingoan aipatu nahi dudana.

Badakit oraingo kulturaren abia-dan zaila izango dela bertsolaritzaren berezitasunak gordetzea, eta orain artean nola iraun duenaz pentsatzean harriturik geratzen naiz. Euskararen iraunpenarekin gertatu den bezala, arrazoi bat baino gehiago egongo da noski.

Bertsolaritzaren kasuan, arrazoietako bat zihur askorik, hauxe izango da: Euskal Herriaren sail haundi bat kultura idatzitik aparte bizi izan dela Baina geroari begira zaila izan-

go da kultura horretatik kanpo geratuko den giza talderik aurkitzea. Eta horrekin batera galduko ote da bertsolaritza? Gaur eguneko abiadak utziko al du posibilitaterik? Merezi duela, uste dut, gure aurrekoek eman diguten kultura mota berezi eta eder honi eustea, eta ahal den bizirik oparoena eskaintzea. Beharbada amets egitea izango da hau dena, baina hala ere egin ditzagun ahaleginak. Horretarako garbi ikusi behar dugu, eta batez ere bertsolariek garbi ikusi behar dute, bertsopak egitea edo kantatzea, eta poesia idaztea oso desberdinak direla bai kreazio prozesuan, bai egituran eta bai beste aspektu guztietan.

Eta biak dira kreazio, biak dira poesia, baina oso desberdinak. Uste dut oso argi esplikatu zuela hau dena Manuel Lekuonak bere aspaldiko «Literatura oral euskérica» hartan, eta ez gara hemen horretan luzatuko.

Nere ustez galtzeko arriskuan dagoena ez da bertsolaritzaren bizpahiru berezitasun soilik, Amuriza eta Jon Enbeitak dioten bezala, bertsolaritza bera baizik.

Bestalde hainbat aldiz aipatzen den «bertsolari ikasia» delako horri buruz zerbait esan nahi nuke. Bertsolari ikasia berez bertsorearen teknika, kreazio prozesua eta egitura, bertsolaritzaren legeak eta bideak aztertzen dituen, eta hortik sakontzen duena izango litzateke, ahazko memoria landuz, kopia zaharrak eta aztertuz, eta abar. Baina beste zen-

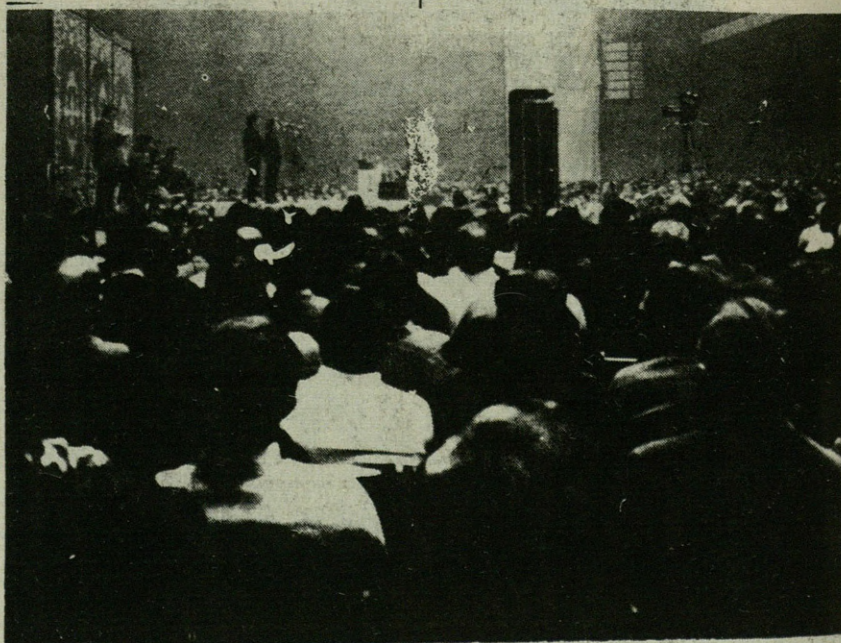
tzu batekin erabiltzen da: ikasia beste kultur eduki eta bideetan. Noski honek ez diola kalterik egingo bertsolariari, jakintza horretaz baliatzen badaki, erabiltzen dituen ideiei eta eduki aberatsagoa emanaz, baina bai, kalte egingo dio eta agian ezin konponduzkoa, literatur eta kultur prozesu desberdinak nahasten baditu bere kreazio lanean.

Eta uste dut gaurko teknikaren aurrerapenak lagun diezaikeela bertsolariari bere sortze lan berezian. Lehen, bertsolari gazteak bertso paperak kantatuz buruz ikasi eta papera bota egiten zuen, ahal den kalterik txikiena egiten ziolarik idatziaren eta memoria bisualaren prozesuak. Orain irratia eta cassetteen bidez erraztasun haundiagoa da ahaztasun edo oraltasun hori lantzen joateko.

Uste dut merezi duela lantxo honetan aipatu dugun puntu hau luze eta zabal aztertzeak: kultura idatziaren eragina bertsolaritzaren baitan, orain artekoan, oraingoan eta gerokoan. Tesina batzu egiteko gai aproposa iruditzen zait; baita azterketa pixka bat laburragoak egiteko ere. JAKIN aldizkaria lortu egokia litzateke horretarako. Ea euskaldun ikasleok animatzen zareten edo irakasleok!

Badut beste zenbait puntu ere aipatzeko, baina hurrengo asterako utziko dut.

IÑAKI ZUBIZARRETA

Dudarik gabe, txapelketa hau Euskal Herriaren historiara pasatuko da.

krutwig, bere baratzaren belatza

Badugu argitaratuta aspaldidanik itxoi-ten ari ginen «Belatzen Baratza» «roman» luzearen lehen zatia; «Mikelditarrak» izeneko. Bazen ordua. Hala ere, liburua irakurri ondoren, mundu hau kontrolatzen duen erlojuaren orratzak ez ote diren hemeretzigarren gizaldian gelditu beldur gara; ez bait dirudi krutwigen idaztiak irakurritz Goethe, Dos-toiewski, Balzac eta abarren ondoren pena merezi duen idazlerik jaio denik. Nahiz eta gaur egungo idazleak eza-gutu ere, beste hoienganantz zuzenduko ditu bere begiak Krutwigek, euskal lite-ratura internazionalki goratuko duen goi mailako literatur idazlana idatzi nahiean.

Argi eta garbi azaltzen da gaur egun-go nobelagintzak planteiatzen dituen forma arazo eta aurrerapenak ez dutela lekurik idatzi honetan. Beraz, honelako obra bat zentzu zabal batetan ulertu nahi badugu «nola» begiratu beharrean,

«zer» esaten duen begiratu beharko du-gu. Lehen maila batetan, nobela auto-biografiko bat dela esan dezakegu, hor-tarako errealtatearekin oso er'azio es-tua duten lekuak eta pertsonaiak auke-ratuz.

Denbora eta fikzioaren tratamendua oso lineala gertatzen da ere, salbues-pen ttipi bat ez ezik. Gerra ondoko gi-roan Bilbon Mikelditarrak izeneko el-karte kulturala eratzen dute nobelaren protagonista den Heiko eta beste la-gun batzuren artean. Kulturari buruzko ekintzak egiten dituzte, eta arrazoin ba-tzuengatik, Baionara joan behar du Hei-kok, handik Lutegira (Parisa) alde egi-naz, eta handik ere Erroten Burgira (Bruselasa) joateko asmotan dabil no-bela amaitu ordurako. Protagonistaren ibilaldi honetan eta honen barruan sar-tzen diren pertsonaia eta pentsakizun gehienek egilearekin oso harreman es-

tu bat dute, eta honek garamatza nire ustez beste maila batetako ezaugarri batetara. Benetako «teoriko nobela» bat dugu «Mikelditarrak» hau. Egilearen ideia eta pentsamoldeak adierazteko erabiltzen duen aitzaki literario bat dela esan genezake, narratzailea eta pertso-naiak haren portabozak direla. Krutwig-en pentsamoldeak ezagutzen dituenak ez du planteiamendu berririk aurkituko: jebismoa, artearen klasizismoa, euska-ra behe mailakoa, izpiritualismo hindu-tarra, e. a., gehienetan goi mail'ako mai-la intelektuak batetaz tratatuz. «Bela-tzen baratza» izenaren zergatia argitu nahiean, jo dezagun liburura bertara: «Guztiok baratza baten bi'ha joaiten ga-ra... haren izena Lumbini, edo Faurdus, edo bertze izen bat izan diteke...» (144 o.) Eta aurrerago: «...neure abu-ruz batbederak ahal daiteken gorenik hegaz egin behar du... eta hortakotz interesatzenago naiz Philosophian Lite-raturan baino. (...) Philosophiaren gra-phe batetan goiko sphairei buruz bethi mintzo da, arranoek eta belatzek mai-the ditutenez...» (185 o.) Argi agertzen da bada lortu behar dugun ideala edo «baratza» goiko maila intelektuala due-na izan behar duela; eta teori hau, ideiarik nagusia denez, elkarriketa eta pentsamendu guztietan agertzen da behin eta berriro. Dударik gabe, egilea-ren asmorik inportanteena mezu bat ko-munikatzea izan da, formako detaileak bigarren maila batetara pasatuz.

Halako planteiamenduetarako behar litzatekeen hizkuntzak hain goi mailako maila bat behar lukeela pentsa deza-kegun arren, «Belatzen baratza»ko hiz-kuntzak ez ditu ulerbidearen limiteak gaintzen, nahiz eta lapurtera klasiko-z idatzirik izan, ez bait da inolaz ere her-tsia gertatzen. Lojiko denez, «roman»-aren beste zortzi tomoak oraindik ager-tu gabe egonik ausartuegi litzateke in-terpretapen edo ebaluapen orokor bat ematea. Hobe izango da nobela osoa argitaratu arte itxoitea horrelakorik egi-teko. Bitartean, la Errenazimentua ber-piztea bilatzen duen «roman» honek nolako sorpresak dakartzigun geuri, eta bere osotasuna nola borobiltzen duen itxoiten geratuko gara.

BELATZEN BARATZA MIKELDITARRAK

Euskal errankaria hamaika
irazkietan eta bedaratzi bilbetan

FEDERIKO KRUTWIG SAGREDO

Euskal Idazleen Liburu-Sorta

ediciones vascas

argitaletxea

JOSU LANDA

mendia maite dutenak

Donostian, Euskal Herriko Mendizaleen Elkargoa eta CATek antolatuta, Nazioarteko II Mendi Zinemaldia ospatu da. 18 bat pelikula ikusi ahal izan ditugu, hauetatik bost euskaldunek eginak. Munduko mendi zail eta zorrotzenak, gizonaren menpean jarriak agertu zaizkigu eta filmatzeko baldintza gogorrek kontutan harturik, pelikula hauek egin dituztenen lana goragarria deritzagu.

Annapurna, Patagonia, Dhaulagiri, Everest, mendi zail eta harriskutsuenen igoera eta jetxiera, ski lehiaketak, mendiak berak ematen dituen posibilitate guztiak Donostiako Udaletxe eta Aurrezki Kutza Munitzipal eta Probintzialeko aretoetara hurbildu ginenok ikusi ahal izan genituen. Dena dela, ikusleen kopurua ez zuten behar bada neurtu eta lepoak luzaturik bazterretatik begira askok egon behar izan dute.

Martin Garciaren «Euskal Herriko azken hartza»ri zilarrezko gorosti eman zioten, Francisco Javier Garretaren «Expedición Navarra Himalaya 79 Dhaulagiri Espolón N.E.»ri beste zilarrezko gorosti bat, eta honela zortzi sari desberdin. Esan beharra dago, eskeini diren pelikula asko mendiko kirolean rekordak hautsi dituztenak izan direla, Annapurnaren 8.000 metroak skian jaitzea, eta batez ere Everestera oxigeno gabe igotzea.

EVEREST: 8.848 metro. 1953ko Maiatzaren 29an Hillary eta Tensing izan ziren lehen aldiz Everesteko gainera iritsi zirenak. Ordutik 60 bat pertsonak zapaldu dute tontor zorrotz eta eder hori. Baina igo diren guztiak, bi ez beste, oxigenoz lagunduta iritsi dira; 1978ko maiatzaren 8an, Messner eta Habeler, laguntza artifizialik gabe, munduaren puntarik altuena zapaltzen dute.

Hau da espedizio gehienak jarraitu duten bidea; euskaldunak ere oraingoz hortik doaz.

oxigenorik gabe, aspaldiko ametsa

«Everest oxigeno gabe eskalatzearen ametsa, alpinismoaren historia bezain zaharra da», zioen

Messnerek igoera hasi baino lehenago. Amets hori, bere buruan ere, aspalditik zegoen, baina inork lortugabea zenez, zalantza eta beldurra handiagoak zirer. Helburua, de-

nek garbi eduki dute: tontorrera iristea, baina bitartekoak? Pelikula ikusten geunden bitartean, jendearen isiltasunak pantailan ikusten genuena askoz zoragarriagoa egiten zuen. Espedizioko mendizale eta sherpak hotzarekin aurpegiak ebakita zeuzkaten, elurraren zuritasuna eta mendizaleen jantzien koloreen kontrasteak ikuskizun oprobos bat osatzen zuten.

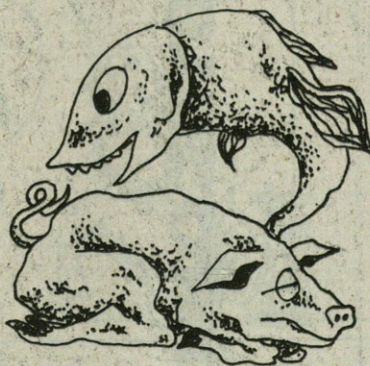
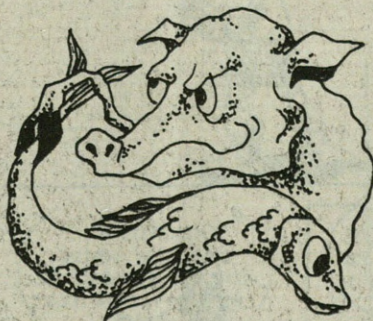
Baina zergatik oxigeno gabe? Messnerek behin eta berriro hauxe adierazten zuen: «Nere burua aurkitu nahi dut eta horretarako ahal dudan guztia egin nahi nuke». Aha! legindu zen eta lortu ere bai, baina ez zitzaien erreza gertatu. Sherpa bat desagertu zitzaien, beste bi zauri grabeeekin geratu ziren. Messner eta Habeleren espedizioko beste partaide batzuk, oxigenoz lagunduta munduaren gailurrera igo ondoren, sherpak beren eginkizuna beteta ikusten dute. Honela, behin eta berriro Messner eta Habelerek beren ahalegina zalantzan ikusten dute. Baina zailtasun fisiko eta material guztien gainera beren ametsa errealitate bihurtzen da. «Arnasa hartzea oso zaila gertatzen zaigu (8.800 metroan aurkitzen dira) eta aurrera jarraitzea oso zaila da. 10 edo 15 pauso eman ondoren elurretan erortzen gara; deskantsatu eta arrastaka jarraitzen dugu. Nere esistentziak ahaztu naiz. Automata bat bezala noa, ez dut ezertan pentsatzen. Munduko mendi altuenera iristen ari garenekin ez naiz gogoratzen...» «Motxilatik kamara ateratzen dut eta lumazko guante zatarrakin batera martxan jartzen dut, eta horrela Peter azken metroak, igotzen ari dela, filmatzen dut...»

Pelikula hauetan ez dago montajerik, ez dago trukorik, ikusten dena errealitatean gertatua da. Pelikula askotan, une asko gaizki ikusten dira, filmatzailea eta eguraldiaren baldintzak ez bait dute bestetarako ematen.

L. AUZMENDI

kokotxak zerrientzat

Bada hortik, duela gutxi agerturik, liburu bat, Estatu Espainolko ehun jatetxe onenak aipatzen dituela. Ehun hoietatik, hain zuzen, hogeita hamar euskaldunak dira, baina nere ustez, liburuaren egileek lan ederra egin badute ere, aipatu gabe utzi dute zenbait jatetxe, nazioarteko mailan ere nahiko ezagunak direnak. Hala nola, Oizartzungo «Gurutze Berri», Beasaingo «Casti-
llo», Irungo «Romancho», Hondarribiko «Jaizubia», Billabonako «Amasa».

Hauetaz aparte, badira beste toki eder batzuk. Esaterako, Aialko «Kanua»n, eta zeuek ikusten baduzue hobe, hango babak belarunik jateko modukoak dira. Zarautzko «Otzarreta» jatetxean, oso ondo ematen dute kokotea, eta Getariko «Elcano»n berriz bikaina da lenguadxa parrilan.

Noski, guzti hau, gure gustoei dagokielarik, zeren, eta orain ikusiko duzue, denek ez dute berdin pentsatzen mahaian eserterakoan. Joan den astean nere arreba bat Bartzelonako arrandegi batean egon zen, eta hango gizonari kokotxak eskatu zizkionean, honek «hoiek zerriak diren euskaldun hoiek jaten dituzte»

erantzun zion. Katalanak oso azkarrak direnez gero —hala diote behintzat—, nere partetik gauza bakarra esan behar dut: Azkarrak-0, Zerriak-1. Eta zerriei buruz beste aste batean hitz egin beharko.

Bestalde, ni harrituta gelditzen naiz ikusi ditudan gauzak ikusi ditudanean. Aste honetan, 220 pezetatan hasi baziren antxoak ere, hurrengo eguncan 40 pezetatara jaitsi ziren. Hau ez da normalea, eta hemen zerbait gertatzen ari da. Bestela nola demon-

tre konpreni hau? Batenbat adarra jotzen ez al da egongo?

Hau ez dago ondo, alajaina, eta halere inork ez du denunziatzen. Martxa honetan, catalanek edo edonork Getariko antxoak jan nahi badituzte, bertara etorri beharko dute, edo bestela latak antxoilei heldu.

Garai honetako antxoak nahiko desberdina izaten da, txiki antzera gehienetan; hala ere, Getariko kaian izugarritzko ritualaz egoten dira arrantzaleek «zilarrrezkoak» deitzen dituzten hoielai, eskuan plastikozko poltsa dutela. Baina egun askotan gure antxoak hoiek gabe gertatzen gara, 220 gaur, 40 bihar eta gero ezer ez. Bada arazo hauek konpondu eta arrantzaleek arrantza egin eta kontsumatzaileek kontsumatzen hasteko garaia.

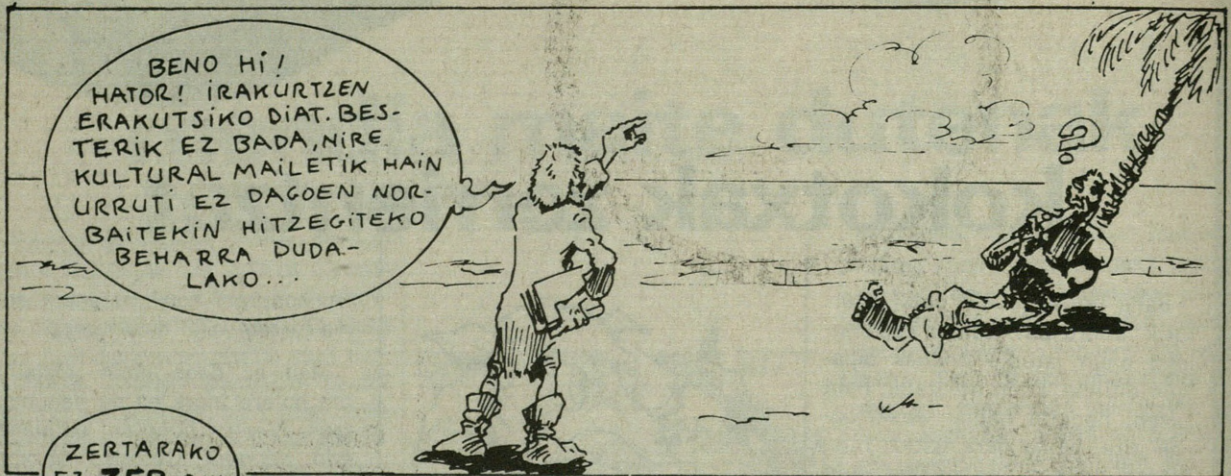
asteako errezeta

SAN JAKOBO: hartu bi xerra, ahalik eta meheenak eta erdian sandwich-etan erabiltzen den gazta biguna jartzen da eta piperr gorri mehea baita ere. Iriñetan eta araultzetan bildu eta olio ez oso berotan frijitzen da. Fin fin ebakitako patatez eta sagar errezilekin egindako purez laguntzen zala.

Postretarako, laranja xerrak intxaur eta eztiarekin.

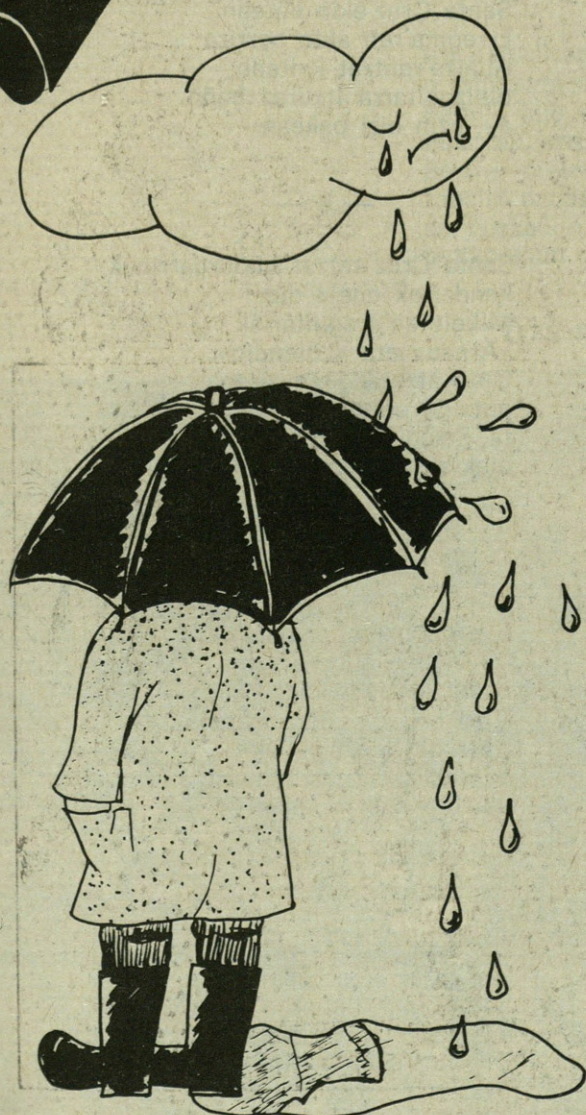
KARLOS ARGIANANO

robintxonen kezak

ZIRRIKITUTAN

nire hauzategiko arrats euritsu bat

Gomazko zapatak
euri tantak praketan.

Putzuak
putzuetako dizdirak,
putzuetako ur tanta bat
mundua ur tantan.
Tanta argitsua
argiak,
argi zuri
argi gorri.

Gomazko tantak
praketan.

Gizaki kaoilatuaren
begirada okerra,
begien artetik
oholazko mangoa
aterkina
kaletarren koroa

Tantak zapatetan
euria gomazko praketan.

Paradisurako bidea
hilobiaren karrika,
kalea landa bihurtua
une bateko amets zoroa,
porlanaren hoztasuna.
Ileei darien
hezetasun epela,
burdinen zarata
oihu eta freno
sinfonia.

Prakazko gomak
zapata tantak eurian.

bego

Autonomi Estatutoa hor dago, orain Euskal Parlamentua
ere bai, baina arazoak jarraitzen dira, ordena publikoarena
delarik bizienetako bat. Aspalditxoan, euskal poliziari buruz asko
mintzatzen da, mikeleteak, minoiak... Egunen batean
konponduko da eta bitartean, «Tximela»k mikeleteei buruzko
bertso hauek bidali dizkigu. Beraiek egindako
gogoratzea ez zaigu gaizki etorriko.

mikeleteak

— 1 —

Irureun urte beteko dira
Martxoa'ren amabian,
Mikeletea'k lenengo txelet
egin zuten Beobia'n,
ongi etorri zoragarria
arturik Ondarrabia'n.
Oien nortasun txalagarria
nator azaldu naian.

— 2 —

Geroztik emen ibili ziran
goiko Jauntxoan morroi,
gejenak gazte korrikalarik
ortarako beti sasoi.
Naiz izan, elur, bazkabar, izotz,
euri, aize ala sargoi,
giro guzitan ibiltzen ziran
burua zutelarik goi.

— 3 —

Lenengo aldiz Karlista'n aurka
ezautu zuten burruka,
aurretik itza emanda gero
Erregiña'i ezin uka!
Gero Begara'n gelditu ziran
besarkadakin batuta,
andikan laister Afrika'raño
indar berriak artuta.

— 4 —

O, Tetuan'go lur beroetan
Mairven'en aurka su ta gar,
irmen indartsu gudaldietan
buru zutelarik «Kaxpar».
Iltzen dana il, jarrai aurrera!
itz ori zioten alkar,
il etziranak etorri ziran
baño ez nai bezin azkar.

— 5 —

Milla zortzireun irurogeita
amairu garren urtean,
Karlista'k guda berriro piztu
Santa Cruz'ekin batean.
Erregiña'ren alde berriro
Apaiza'rentzat kaltean,
eleizgoitarra itxuraz baño
au, ezin bizi pakean.

— 6 —

Santa Cruz'entzat bildurgarrinak
kondairak onela dio,
Mikeletea'n agintariak
«Arnau» eta «Lojendio».
Oien atzetik joan ziranak
gutxigo etzuten balio,
ta, Erregiña bere alkira
oiek zirala merio.

— 7 —

Lareun zauritu izan zituzten
eun da berrogei bat, illak,
iru urteko gudate artan
txapel gorri biribillak.
Arrokeririk beñere gabe
zintzoak bezin ixillak,
ez daduzkagu arrapaturik
berriz alako mutillak!!!

— 8 —

Donosti, zure aurrezki kutxak
berdin errikoak zaintzen,
beti gizonki ikusten ziran
agindu ori betetzen.
Olo lapurren zuzmurrik bazan
laister ziraren azaltzen,
iñor il gabe, erakutsiaz
bost garren legea jartzen.

Buru austerik txarrena zuten
lapurrak jartzea gallen,
erioztarrak iñoiz ba ziran
eiztaria irugarren.
Neronek ere amaika korri
elurretan egin nuen...,
bañan, gaiztonak arpa jotzeko
ijito jendea emen.

Uste gabeen Errepublika
etorri zan guregana,
ikurrin ori zainduko degu
«Heras'ek» esan zuana.
Bost urte barru berriro guda
eta orain zenengana...?
eunetatikan larogei ta bost
Urtizberea'rengana.

«Urtizberea», bere gudarik
maitea zuten benetan,
onen bearrá izandu zuten
be, ta, goineko maldetan.
Arerioen bonba batekin
elbarriturik Elgetan,
Bilbao'raño eraman zuten
azkeneko arnasetan.

Laister zabaldu zan mendietan
«Urtizberea» itzala,
bertsotan ez dago esaterik
Onek, utzi zun itzala.
Otoitz ondoren indar berritu
aurreko gudan bezela,
bañan oraingoz, il ziranak il
beste guziok kartzela.

Iru irabazi azkena galdu
o, Mikelete maiteak.
Beobin jaio emen bukatu
indarrak jarri legeak.
Berriro txelet egin zazute
zabalik daude ateak,
ea, Euzkadi'n jartzen zeraten
betiko Jaun da Jabeak.

LUIS REZOLA «TXIMELA»

traizioaren ondorioak sufritzen

Franskisnioak, Mugimenduko prentsa sortzea erabaki zuenean, ideiak argi izan zituen. Eta sortu zuenean, helburua garbiago izan zuen.

Frankismoaren helburua ez zen izan Euskal Herria zerbitzea; ez eta herria zerbitzea ere. Hala ere, prentsa berria sortzerakoan, horixe zela bere helburua irakatsi zigun.

Ikuspegi labur batez aztertuz, mugimenduko prentsa ia guztia defizitari izan da beti; baina analisi orokorra eginik, argi ikusten da prentsan inbertitzea guztiz emankorra dela; eta Frankismoarentzat ere prentsa, oso emankorra izan da. Eta da, oraindik ere.

Frankismoa itxuraz berritu duen, —hau da: demokratatu duen,— bere prentsak ere itxuraz berriztatu beharra izan du. Baldin «LA VOZ» eta «UNIDAD», ugazabak berriztatu balira, gaurregun kalera ateratzen jarraikiko lirakeke, nahiz eta administrazioak iaz inbertitu zuen baino gehiago inbertitu beharra izango zukeen.

Frankismo berriak ez du nahi lehengo prentsarik; bai, oster, bere neurrikorik. Lehengo prentsa mantentzeak Frankismo puroari —edo zaharrari hobe— egiten dio jokoa; eta berriak ez du horrelakorik nahi, oraindik behintzat.

«LA VOZ» eta «UNIDAD» aurre-raegi abiatu dira berriztatze bideetatik. Ugazabek neurri egokietara ekartzeko asmoaz egin dute burrukan pentsaturik hezgarri zirela; baina hezkaitz direla konbentzitu direnean, —kaltegarri beraz,— «gartzelara» eraman dituzte. Zer besterik egingo zuten, bada?

Ni ez nago ados askok esaten duenaz; hau da, Frankista puroek

egindako informe atzerakoiarengatik isilarazi dituela Gobernuak «LA VOZ» eta «UNIDAD». Pentsatzen dūt, gainera, Gobernuak, akaso, isilarazi egingo zituela bi egunkariok, Frankismo puroaren alde gogor burukatzen jarraitzea erabaki baltute.

Suposa dezagun Eusko Gobernuak jartzen dituela martxan eta bi egunkariok Eusko Gobernuaren prentsa bilakatzen direla; baina Eusko Gobernuari ere traizioa egiten diotela, Espainiako Gobernuari egin dioten antzera. Zer jazoko litzatekeen? Asma beza bakoitzak, zeren nik ez bait du nahi nahasterik.

JULEN KALZADA

hiztegia

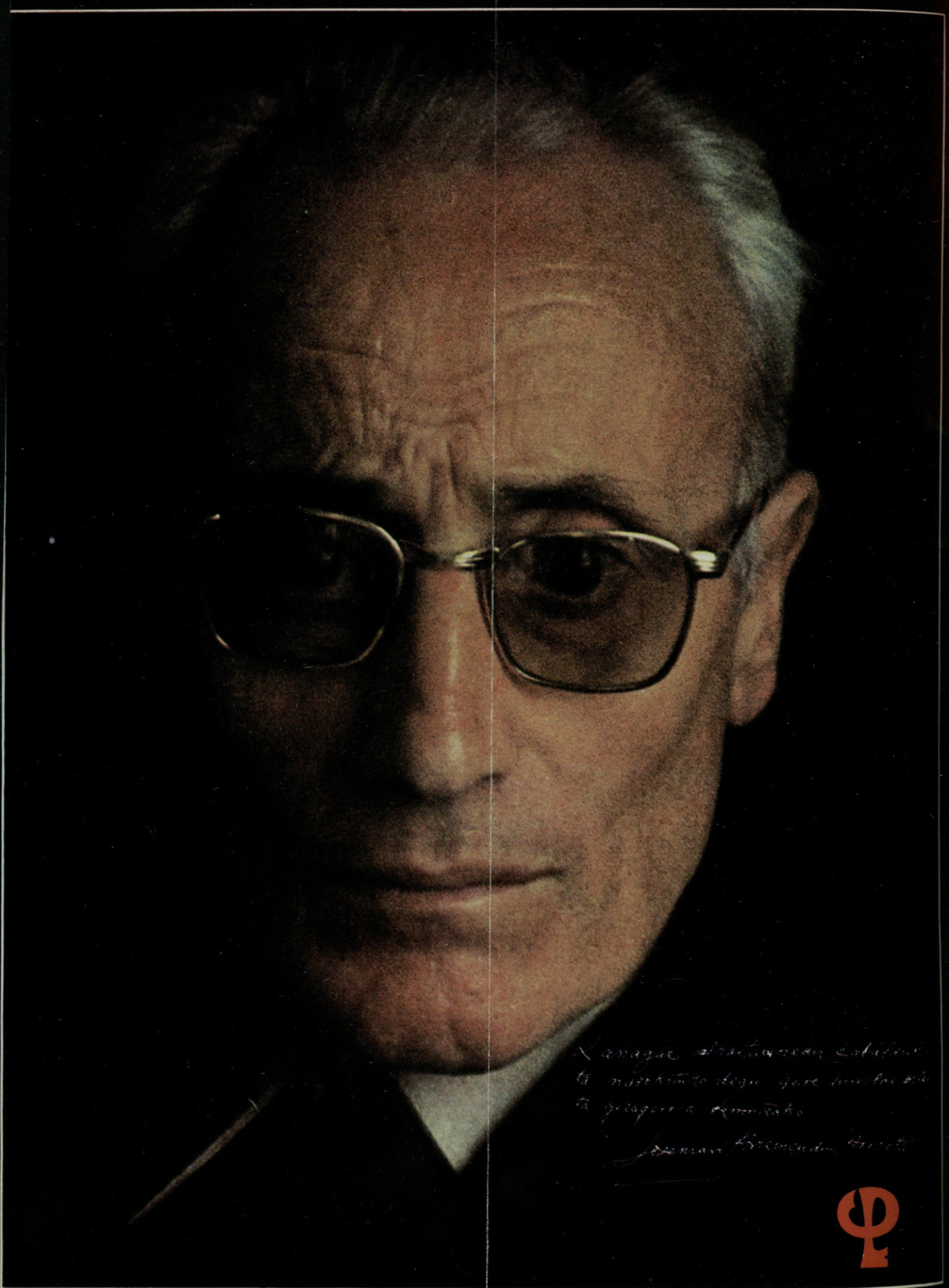
Abiada: Partida, velocidad
Afera: Asunto
Ahalegindu: Esforzarse
Ahozko: Oral
Antzinako: Antiguo
Arrandegi: Pescadería
Artategi: Maizal
Arras: Muy, enteramente
Baikor: Optimista
Bere egin: Asumir
Belagile: Mago
Bidaia: Viaje, recorrido
Buruhauste: Quebradero de cabeza
Damu: Arrepentimiento
Ebaste: Ladrón
Eginkizuna bete: Cumplir
Erne: Atento
Gailur: Cima, cumbre
Gehiegitu: Exagerar, exceder
Gidaritza: Dirección, mandato

Goragarri: Glorioso
Gurbiltasun: Prudencia
Hauzapez: Alcalde
Hunkitu: Ikutu
Ikuskizun: Espectáculo
Izigarri: Izugarri
Izutu: Asustar
Jatetxe: Restaurante
Jin: Etorri
Ladronkeria: Pillaje
Mehe: Delgado
Oihan: Selva, bosque
Ostendu: Ahienatu, desaparecer
Pairatu: Jasan
Kuraia: Adore, coraje
Telegidatu: Teledirigir
Txosten: Carta
Txurikeria: Adulación
Zalantza: Duda
Zuhurtzia: Prudencia

DEL PARA EUSKAL PRENTSA

Herriarekin - Herriarentzat. CAJA LABORAL

*Herriarekin elkarlanean elkarlanean
ta herriarentzat lan egiten dugu
ta herriarentzat lan egiten dugu*

Don José María Arizmendi Arrieta

